

63

UCHWAŁA Nr 211/2009 RADY MIEJSKIEJ W JASTROWIU

z dnia 24 listopada 2009 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy i Miasta Jastrowie na lata 2009-2013

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591; z 2002 r. Nr 23 poz. 220, Nr 62 poz. 558, Nr 113 poz. 984, Nr 153 poz. 1271, Nr 214 poz. 1806; z 2003 r. Nr 80 poz. 717, Nr 162 poz. 1568; z 2004 r. Nr 102 poz. 1055, Nr 116 poz. 1203; z 2005 r. Nr 172 poz. 1441, Nr 175 poz. 1457; z 2006 r. Nr 17 poz. 128, Nr 181 poz. 1337; z 2007 r. Nr 48 poz. 327, Nr 173 poz. 1218; z 2008 r. Nr 180 poz. 1111, Nr 223 poz. 1458; z 2009 r. Nr 52 poz. 420) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568; z 2004 r. Nr 96 poz. 959, Nr 238 poz. 2390; z 2006 r. Nr 50 poz. 362, Nr 126 poz. 875; z 2007 r. Nr 192 poz. 1394; z 2009 r. Nr 31 poz. 206, Nr 97 poz. 804), po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego

Konserwatora Zabytków w Poznaniu, Rada Miejska w Jastrowiu uchwala, co następuje:

§1. Przyjmuje Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2009-2013, stanowiący załącznik do uchwały.

§2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy i Miasta Jastrowie.

§3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej
(-) *Paweł Dymek*

Załącznik Nr 1
do Uchwały nr 211/2009
Rady Miejskiej w Jastrowiu
z dnia 24 listopada 2009 roku

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY i MIASTA JASTROWIE
na lata 2010 – 2013**

Spis treści:

1. Wstęp
- 1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy i miasta Jastrowie
- 1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
 - 1.2.1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
 - 1.2.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego
 - 2.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa
 - 2.1.1. Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego
 - 2.1.2. Planem zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego
 - 2.1.3. Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad zabytkami na lata 2008 - 2011
 - 2.1.3. Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym

- 2.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie powiatu
 - 2.2.1. Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Złotowskiego na lata 2007 – 2013
3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Jastrowie
 - 3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy Jastrowie (wpisane do rejestru zabytków – wykaz)
 - 3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych wskazanych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków
 - 3.3. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy (wpisane do rejestru zabytków – wykaz zespołów zabytków ruchomych)
 - 3.4. Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe – wykaz)
 - 3.5. Zabytki archeologiczne
 - 3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy
 - 3.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej

3.5.3. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótka analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne)

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego

4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

4.1.2. Stan zachowania zabytków ruchomych

4.1.3. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych

4.1.4. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie

4.2. Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

4.3. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Jastrowie

4.4. Uwarunkowania wynikające z "Planu Odnowy Miejscowości Sypniewo"

4.5. Uwarunkowania wynikające ze "Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego Gminy i Miasta Jastrowie

4.6. Uwarunkowania wynikające z Programu Ochrony Środowiska dla Gminy i Miasta Jastrowie na lata 2004 – 2011

4.7. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

4.8. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

6.1. Gminna ewidencja zabytków

6.1.1. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków nieruchomych

6.1.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

6.1.3. Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury

6.1.4. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych

6.1.5. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

6.1.6. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

6.1.7. Poprawa stanu zachowania zabytkowych cmentarzy (wpisanych do rejestru zabytków i figurujących w wojewódzkiej ewidencji zabytków

6.2. Sporządzenie wykazu zespołów i obiektów nieruchomych, stanowisk archeologicznych typowanych do rejestru zabytków z terenu gminy w celu

uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy

6.3. Wyznaczenie stref ochrony stanowisk archeologicznych wraz z zapisem zapewniającym prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego

6.4. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami zawartych w punkcie 5

6.4.1. Obiekty zabytkowe stanowiące własność gminy

6.4.2. Obiekty nie będące własnością gminy Jastrowie

7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

9. Wewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

10. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

1. Wstęp

1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy i miasta Jastrowie

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla gminy i miasta Jastrowie na lata 2010 – 2013” jest ukierunkowanie działań Samorządu Gminnego służących podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego poprzez samorząd gminy. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem programu jest również organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie

inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami miasta i gminy Jastrowie, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego i figurujących w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

1.2.1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami)

- art. 7 ust. 1 pkt 9

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

1.2.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami)

- art. 4

„Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.”

- art. 5

„Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego

właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.”

- art. 18 i art. 19

zakładają obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zapisów zawartych w gminnym programie opieki nad zabytkami.

- art. 20

studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- art. 22 ust. 4

„Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzka ewidencją zabytków.”

- art. 32 ust. 1 pkt 3 i ust 2

stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadomienie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- art. 33 ust. 1 i ust 2.

stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadomienie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- art. 71 ust. 1 i ust 2.

zakłada sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada gmina i jest to zadanie własne samorządu.

- art. 81

Organ stanowiący gminy lub powiatu ma prawo udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

- art. 87

Artykuł ten stanowi, że:

- burmistrz sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;

- gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami burmistrz sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

2.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa:

2.1.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.

„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w w/w dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę krajobrazu kulturowego.

Celem głównym „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego” jest:

Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.

ma być on realizowany przy pomocy celów strategicznych i operacyjnych. Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny:

Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku,

który osiągnięty będzie przez realizację celów operacyjnych, w tym celu operacyjnego:

- Wzrost znaczenia i zachowania dziedzictwa kulturowego.

„Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski pełni kilka funkcji. Jest ono czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia się do rozwoju gospodarczego, gdyż może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Szczególnie ważnym elementem tego dziedzictwa jest wielkopolska kultura przedsiębiorczości”.

Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- inwestycje w instytucje kultury
- ochronę dorobku kulturowego
- wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu
- promocje aktywności kulturalnej mieszkańców.”
- Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu

„Przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe atuty

Wielkopolski tworzą szanse na rozwój sektora usług turystyczno – rekreacyjnych. W połączeniu z turystyką biznesową sektor ten ma szanse na znaczny udział w gospodarce regionu. Jest to tym bardziej ważne, iż tego typu usługi generują dużą liczbę miejsc pracy przy stosunkowo niskich nakładach.

2.1.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XLII/628/2001 w dniu 26 listopada 2001 r.

Nie ma rangi prawa miejscowego, jest jednak wiążący, ponieważ:

- jego ustalenia muszą być uwzględnione w uchwalanych przez organy samorządu terytorialnego studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, z którymi z kolei musi być spójny każdy opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- w planie zapisane zostają wszystkie zadania rządowe i samorządu województwa służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych ze wskazaniem obszarów, na których przewiduje się realizację tych zadań.

Podstawowym celem planu jest harmonijny i zrównoważony rozwój obszaru całego województwa. Pojęcie „zrównoważony rozwój” łączy w sobie: ład społeczny, ład ekonomiczny ład ekologiczny oraz najbardziej podkreślony ład przestrzenny wyrażający się dążeniem do harmonijności, uporządkowania i proporcjonalności wszystkich elementów środowiska człowieka.

Plan uznaje, że podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej. Plan podkreśla, że elementy naturalne i kulturowe w krajobrazie mogą pozytywnie stymulować inne dziedziny życia jednakże pod warunkiem m.in. właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez dostosowanie funkcji obiektów dla turystyki, przez dbałość o stan techniczny i estetykę zabytków i otoczenia.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego przyjęto, że:

- ścisłej ochronie konserwatorskiej powinny podlegać tereny, na których zachowały się zespoły przestrzenne wpisane do rejestru zabytków. Celem takich działań jest zachowanie ich historycznego charakteru oraz zapewnienie ochrony i rewaloryzacji;
- należy chronić historyczne układy ruralistyczne

oraz zespoły sakralne, pałacowo – parkowe, folwarki, zabytkowe budynki mieszkalne, gospodarcze, szkoły, wiatraki, młyny, gorzelnie i inne elementy specyficzne dla architektury wiejskiej np.: krzyże, kapliczki;

- należy przestrzegać wytycznych konserwatorskich w zakresie nie tylko poszczególnych obiektów objętych ochroną, ale również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych;

- należy „odkryć” lokalną architekturę wiejską i zapewnić możliwość wprowadzenia tradycyjnych gabarytów, form dachów, detali i rozwiązań materiałowych do obiektów o współczesnych standardach;

chronić krajobraz, a w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych wykluczyć realizację obiektów, które charakterem kolidują z otoczeniem;

- szanować kształtowaną tradycyjnie różnorodność form osadnictwa wiejskiego;

- wydobyć w układzie przestrzennym elementy kompozycji urbanistycznej: dominant przestrzennych, osi widokowych, ekspozycji, dolin, skarp, charakterystycznych form terenowych, grup zieleni, alei.

2.1.3. Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad zabytkami na lata 2008 - 2011

Wielkopolski wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2008 – 2011 przyjęty został przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr XVIII/243/07 z dnia 17 grudnia 2007 roku. Sporządzany jest na kres 4 lat przez zarząd województwa. Przyjmowany jest do realizacji przez sejmik wojewódzki po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Co dwa lata zarząd województwa przedstawić ma sejmikowi województwa sprawozdanie z realizacji tego programu. Sprawozdanie to przedstawiane ma być również Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami w szczególności ma na celu:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniem ochrony przyrody i równowagi ekologicznej
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego
- podejmowanie działań zwiększających atrak-

cyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami

- określanie współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem zabytków

- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2.1.4. Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym

Na terenie miasta i gminy wskazano następujące obszary podlegające ochronie prawnej na podstawie przepisów o ochronie przyrody z uwagi na ich walory przyrodnicze:

Użytki ekologiczne - na podstawie uchwał Rady Miejskiej w Jastrowiu nr 9/94 z dnia 8.08.1994 r. i nr 116 z dnia 21.12.1999 r.

Obszar chronionego krajobrazu - Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy - na podstawie Uchwały Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 roku (Dziennik Urzędowy Województwa Piłskiego Nr 11/89, poz. 95)., Rozporządzenia Nr 5/98 Wojewody Piłskiego z dnia 15 maja 1998 roku

Rezerwaty przyrody:

Diabli Skok - na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 października 1961 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1961 r. Nr 84, Poz. 353

Kozie Brody – na podstawie:

- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23 października 1965 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1965 r. Nr 65, Poz. 327)

- Obwieszczenie Wojewody Wielkopolskiego z dn. 4.10.2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dn. 31.12.1998 r.

Wielkopolska Dolina Rurzyca na podstawie Rozporządzenia Nr 30/08 Wojewody Wielkopolskiego z dnia 7 listopada 2008 r.

2.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie powiatu.

2.2.1. Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Złotowskiego na lata 2007 -2013

Jest to dokument przyjęty Uchwałą Nr X/43/2007 Rady Powiatu Złotowskiego z dnia 27 czerwca 2007 roku. „Strategia” formułuje potencjał i możliwości powiatu oraz przedstawia wizję, kierunki działania i warianty jego rozwoju. Stanowi instrument planowania, organizowania i realizowania przedsięwzięć oraz jest podstawą do tworzenia programów finansowania z udziałem środków zewnętrznych. „Strategia” nie uwzględniła włączenia zabytków w rozwój Powiatu w planowanym okresie. Jedynie w obszarze Społeczność jako jeden z

kierunków działania zapisano: „zinwentaryzowanie zasobów kulturowych oraz zabezpieczenie obiektów o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa narodowego” Dokument ten nie formułuje wniosków dotyczących wykorzystania zabytków jako jednego z ważnych elementów podnoszących atrakcyjność powiatu oraz sprzyjających rozwojowi turystyki na jego terenie.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Jastrowie

Gmina Jastrowie leży w zachodniej części powiatu złotowskiego i jest największą pod względem obszaru gminą w powiecie. Przeważająca jej część ok. 73% stanowią lasy, a użytki rolne występują głównie w północnej części gminy. Jastrowie siedziba gminy znajduje się w jej środkowo - wschodniej części na ważnych trasach komunikacyjnych: przy linii kolejowej Poznań - Kołobrzeg i zbiegu dróg krajowych: Poznań - Koszalin i Gorzów - Gdańsk. Najstarsze potwierdzone dane historyczne związane z Jastrowiem odnoszą się do 1569 roku, kiedy wspomniano je jako wieś królewską założoną 9 lat wcześniej przez Stanisława z Górki, starostę ujskiego. Najpewniej niewiele później od Jastrowia polskiego powstała po zachodniej stronie rzeki osada pomorska. W latach 1565 – 1569 osadę tę wcielono w granice starostwa ujskiego i połączono ją z Jastrowiem polskim. Obydwa ośrodki osadnicze pod względem struktury przestrzennej otrzymały formę owalnic, ukształtowanych na przebiegu traktów drożnych. Osada pomorska usytuowana była na trasie ważnej drogi handlowej prowadzącej z terenów Nowej Marchii w kierunku księstwa pomorskiego i księstwa pruskiego (późniejszy trakt berlińsko-królewiecki), zmierzającej ku brodowi na rzece Gwdzie (ob. ulice Roosevelta, Kieniewicza i Roli-Żymirskiego). Z kolei osada polska ukształtowała się na przebiegu drogi o lokalnym znaczeniu, prowadzącej w okolicach gdzie powstało Jastrowie równoległe do wspomnianej wcześniej drogi po zachodniej stronie Młynówki (ob. ulice Mickiewicza i Konopnickiej). Z omawianymi drogami krzyżował się trakt zmierzający od Złotowa ku Czaplinkowi, a następnie w stronę Białogardu i Kołobrzegu (ob. ulice Wojska Polskiego i Kilińszczaków). Ostatnia z wymienionych dróg stanowiła także ciąg komunikacyjny wiążący przestrzennie obydwie ośrodki osadnicze. Jak wynika ze źródła z 1569 roku we wsi zamieszkiwało 40 kmieci pochodzenia polskiego i niemieckiego. Źródłem ich utrzymania, obok rolnictwa, było rybactwo i wypalanie smoły. Wieś posiadała także młyn zbudowany na Młynówce. Lokalizacja wsi na styku odrębnych organizmów państwowych, przebieg ważnej drogi handlowej oraz usytuowanie w sąsiedztwie przeprawy przez Gwdę, stworzyły bardzo dobre podstawy dla rozwoju handlu i osiedlania się rzemieślników. Ze względu na znaczenie tego ośrodka dla starostwa ujskiego utworzono w Jastrowiu odrębną ekonomię.

Korzystna koniunktura gospodarcza dała podsta-

wy do ukształtowania w 1602 roku w Jastrowiu ustroju miejskiego. Lokacja na prawie magdeburskim nastąpiła z inicjatywy Piotra Potulickiego, będącego ówczesnym starostą ujskim, a jednocześnie wojewodą kaliskim. W 1603 roku król Zygmunt III Waza zatwierdził wydany uprzednio przywilej lokacyjny. Nowopowstałe miasto adaptowało bez zmian dotychczasowe zagospodarowanie związane z funkcjonującymi tu wcześniej dwoma odrębnymi ośrodkami osadniczymi, tak więc nie doszło do żadnej regulacji nadającej miastu bardziej regularny układ przestrzenny. Droga złotowska-czapliniecka, łącząca pierwotne wsie przedlokacyjne, uzyskała rozszerzenie placowe o funkcji rynku. Przy jego pierzei północno wschodniej znajdował się tzw. kamienny dom, wybudowany w latach między 1590 a 1612 (ul. Wojska Polskiego), będący początkowo siedzibą ekonomii jastrowskiej, a po 1677 roku, po przekazaniu go miastu przez Krzysztofa Grzymułtowskiego, starostę ujskiego, przebudowany na ratusz. W tym czasie zapewne wystawiono przy tym budynku drewnianą wieżę, rozebraną w 1933 roku. Przed przebudową na ratusz siedziba ekonomii była najpewniej jedyną murowaną budowlą w mieście, o funkcji obronnej, otoczoną drewnianym częstołkiem. Najstarsza świątynia wzniesiona została w Jastrowiu przez protestantów, na prawym brzegu Młynówki (w sąsiedztwie obecnych ulic Kieniewicza i Kościelnej) przed 1619 rokiem. Zbór był budynkiem drewnianym. W 1619 roku został on przejęty przez katolików. W 1628 roku kościół ten wspomniany został w wizytacji kościelnej jako jeszcze nie konsekrowany i nie posiadający wezwania. Później otrzymał jako patrona św. Michała Archanioła. W 1729 roku w trakcie pożaru miasta kościół ten spłonął, ale w 1738 roku wystawiona została ze środków magistratu i mieszczan nowa świątynia. Była to budowla w konstrukcji ryglowej, pod dachówką oraz z wieżami krytymi gontem. Obok kościoła usytuowany został najstarszy cmentarz miejski. Tam też znajdowała się kaplica.

W przestrzeni miejskiej po wschodniej stronie Młynówki wykształciły się w okresie nowożytnym dwie dzielnice: Cielęcy Skraj – na północ od traktu w kierunku Złotowa oraz Psi Skraj – na południe od tego traktu. Z kolei po zachodniej stronie rzeki powstały kolejne dwie dzielnice: Kramarski Skraj – na północ od traktu w kierunku Czaplinka i Kościelny Skraj – po przeciwnej stronie traktu.

Od czasu lokacji miasta Jastrowie przeżywało dobrą koniunkturę gospodarczą. Związana była ona przede wszystkim z roli jaką odgrywało to miasto w handlu lokalnym. W oparciu o przywilej lokacyjny w mieście odbywały się trzy wielkie jarmarki, dwa – końskie i trzeci – związany z handlem bydłem. W 1670 roku król Michał Korybut Wiśniowiecki ustanowił dodatkowe dwa jarmarki. W 1738 roku starosta ujski odnowił przywileje miejskie i wydał w tym czasie zgodę na organizowanie jeszcze dwóch jarmarków. W XVII i XVIII wieku Jastrowie stało

się także znaczącym ośrodkiem produkcji sukna, opartej na lokalnej hodowli owiec. Z uwagi na powyższe najważniejszą rolę w mieście odgrywał w tym czasie cech sukienników. Na potrzeby produkcji sukna wybudowano nad rzeką dwa młyny foluszowe. Poza cechem sukienniczym funkcjonowały w mieście cechy garncarski, szewski i wspólny kowalsko-ślusarski. W 1646 roku działało w mieście 5 cechów. Mimo niewielkiej liczby cechów w Jastrowiu czynni byli przedstawiciele wielu zawodów: piekarze, rzeźnicy, krawcy, stolarze, skrzyniarze, rymarze, kuśnierzy, garbarze, farbiarze i saletnicy. W wyniku dobrej koniunktury gospodarczej w XVIII wieku Jastrowie stanowiło najbardziej rozwinięty ośrodek miejski w starostwie ujskim. Z danych jakie posiadamy wiemy, że w 1. połowie XVII stulecia w mieście zamieszkiwało około 1,2 tysiąca osób, a w końcu XVIII wieku liczba ludności wynosiła około 2 tysiący osób. Pod względem liczebności dominowała ludność pochodzenia niemieckiego (65%), Polacy zaś stanowili 20% ogółu liczby mieszkańców, natomiast Żydzi i Szkoci tworzyli łącznie 15% liczebnego stanu mieszkańców Jastrowia – jak dowiadujemy się z wyliczeń przeprowadzonych dla 30. lat XVII wieku. Rozwoju miasta nie przyhamowały klęski związane z działaniami militarnymi w okresie wojny trzydziestoletniej (1633 r.), „potopu” szwedzkiego (1659 r.) i wojny północnej (1700–1721), ani też częste pożary, które wybuchały w latach 1604, 1615, 1631, 1633, 1640, 1659, 1681, 1712, 1723, 1729, 1734, 1756 i 1764 – mimo przejściowych kryzysów i znaczącego zniszczenia substancji budowlanej w mieście. Pierwotnie, poza budynkiem siedziby ekonomii, późniejszym ratuszem, były to najczęściej budynki drewniane lub w konstrukcji ryglowej, ustawione kalenicowo w stosunku do ulic miejskich. Sukcesywnie odbudowywano je po zniszczeniach, a umożliwiała to wolnizna ustanawiana w przypadku klęsk żywiołowych na okres od roku do czterech lat, zagwarantowana w przywileju lokacyjnym. Nie bez znaczenia dla odbudowywania potencjału gospodarczego miasta po klęskach żywiołowych i po zniszczeniach wojennych były też odnawiane przywileje miejskie.

Aż do 1772 roku Jastrowie było miastem królewskim, znajdującym się pod zarządem starostów ujskich. W wyniku pierwszego rozbioru Polski miasto przeszło pod zarząd pruski i włączone zostało do Prowincji Prusy Zachodnie, w powiecie wałeckim. Stan taki utrzymał się aż do 1945 roku, kiedy Jastrowie przyłączone zostało ponownie do państwa polskiego. We wczesnym okresie przynależności do pruskich struktur politycznych Jastrowie przeżywało dobrą koniunkturę w rozwoju rzemiosła, przede wszystkim sukiennictwa. Stan taki utrzymywał się do 30. lat XIX stulecia. W tym okresie miasto to należało do najsilniejszych gospodarczo i najludniejszych w powiecie wałeckim. Na kolejne dekady przypadał już jednak regres gospodarczy, a ponowne ożywienie miało miejsce po 1871 roku,

tj. po zwycięstwie Prus odniesionym nad Francją. Ostatnie trzy dekady XIX i 1. połowa XX wieku charakteryzują się zmianą charakteru gospodarczego miasta. Rzemiosło przestało odrywać wówczas istotną rolę w gospodarce miejskiej, a jego pozycję przejął przemysł. W 1857 roku powstała w Jastrowiu odlewnia żeliwa i fabryka maszyn, połączone z tartakiem. W 1863 roku wybudowano Wytwórníę Wełny Czesankowej Littena. W 1812 roku założono Fabrykę Tabaki Hirsza Efraima Simona. W mieście funkcjonowały także niewielkie fabryki butów, wytwórníe tytoniu, papierosów i cygar. Działały także dwa młyny wodne, dwa wiatraki i krochmalnia. Nie bez znaczenia dla rozwoju miasta było poprowadzenie przez Jastrowie w 1828 roku komunikacji pocztowej Berlin – Królewíec. W 1879 roku przeprowadzono przez miasto linię kolejową z Poznania przez Piłę do Szczecinka. Później, tj. w 1908 roku, miasto otrzymało nowe połączenie kolejowe z Jastrowia do Czaplinka, a w roku 1914 z Jastrowia do Złotowa. W 1900 roku Jastrowie zostało zelektryfikowane. W pierwszych dekadach XX wieku działały w mieście dwie fabryki obuwia, fabryka wyrobów sukienniczych, wytwórnía kartonaży, fabryka cygar, betoniarnia, wytwórnía cegły, zakład budowy maszyn, tartak, elektrownia wodna i elektrownia miejska. Według danych z 1868 roku znajdowały się w Jastrowiu 322 budynki mieszkalne i 888 pozostałych budynków. Wśród mieszkańców, liczących wówczas ogółem 4914 osób, dominowała ludność protestancka – 3670 osób, a następnie ludność wyznania mojżeszowego – 944 osoby, przy liczbie katolików wynoszącej 300 osób. Rozwój industrialny zaowocował zmianą charakteru krajobrazu architektonicznego miasta. W miejsce starych typów budynków mieszkalnych, drewnianych i ryglowych, powstawać zaczęły murowane domy i kamienice czynszowe. Te ostatnie realizowane były w formach modnych wówczas stylów neohistorycznych lub też uzyskiwały „kostium eklektyczny”, później wczesnomodernistyczny i modernistyczny. Powstawać zaczęły także nowe gmachy administracyjne i inne budynki użyteczności publicznej. Jeszcze w pierwszej połowie XIX wieku, w 1802 roku, przebudowano i powiększono stary ratusz, zaś w 1837 roku wybudowano nową szkołę miejską, a w 1846 roku z fundacji von Ostena utworzono sierociniec. Około 1850 roku zainstalowano na ulicach oświetlenie naftowe, a w 1888 roku skanalizowano dwie główne ulice miejskie. Nieco później wybrukowano chodniki i wybudowano szpital oraz rzeźnię miejską, zaś na krótko przed I wojną światową uruchomiona została elektrownia miejska. W latach 1880–1882 przy ulicy Mickiewicza ewangelicy wystawili zbró murowany, w stylu neoromańskim. W 1947 roku przejęli go katolicy, adoptując początkowo na kościół filialny p.w. NMP Królowej Polski, zaś w 1982 roku podniesiono tę świątynię do rangi parafialnej. Z kolei w 1913 roku wzniesiony został na miejscu staroego z 1738 roku, nowy kościół rzymskokatolicki,

także murowany, w stylu neobarokowym. W dwudziestoleciu międzywojennym wybudowano nowy szpital miejski (1923–1924), zapórę wodną wraz z elektrownią wodną (1929–1931), stadion sportowy oraz fabryki mebli giętych, cygar i obuwia. Od 1783 do 1910 roku liczba ludności ulegała zwiększaniu, przy czym w porównaniu z innymi miastami powiatu wałeckiego do 1826 roku Jastrowie było najludniejszym miastem w powiecie, zaś w 1849 roku zostało zdystansowane przez miasto Wałcz i taka dominacja utrzymała się do 1937 roku. Jastrowie, będąc drugim co do liczebności mieszkańców miastem w powiecie wałeckim, przeżywało w latach 1921–1928 regres demograficzny i dopiero w 1933 roku obserwujemy ponowny wzrost liczby ludności, po czym jej spadek w 1937 roku. Przedstawiona sytuacja demograficzna odzwierciedla także pozycję gospodarczą miasta w okresie schyłku XVIII, w XIX i w pierwszych czterech dekadach XX stulecia.

Rozwój gospodarczy i ludnościowy miasta w ostatniej tercji XIX stulecia i w 1. połowie XX wieku zaskutkowało zagospodarowywaniem na potrzeby Jastrowia nowych terenów. Na potrzeby mieszkaniowe, w przeważającej większości dla domów jedno- lub dwurodzinnych, wyznaczono obszary w północnej części miasta przy ulicach Jedności Robotniczej, Liszyka, Ludowej, 2 Lutego, Pułaskiego, Sikorskiego, Zawiszy oraz w południowej części miasta przy ulicach 1 Maja, Grunwaldzkiej, Narutowicza i Świętojańskiej. W XIX wieku funkcjonowały cmentarze: najstarszy przy kościele parafialnym rzymskokatolickim pw. św. Michała Archaniola przy ulicy Kieniewicza 44, zamknięty w połowie XIX stulecia, żydowski przy ulicy Kilińszczaków z 2. połowy XVIII wieku, usytuowany w jego sąsiedztwie po drugiej stronie ulicy, ale już niezachowany, cmentarz ewangelicki z początku XIX wieku oraz usytuowane przy ulicy Cmentarnej cmentarze rzymskokatolicki, założony w połowie XIX wieku oraz ewangelicki, czynny od 2. połowy XIX stulecia.

W toku działań wojennych w 1945 roku zniszczono w mieście 45% substancji budowlanej, w tym 225 budynków mieszkalnych oraz wszystkie zakłady przemysłowe. Mimo tych strat w zabudowie miasto zachowało do chwili obecnej swoją historyczną strukturę urbanistyczną oraz liczne cenne budynki zabytkowe.

Większość przetrwałej historycznej zabudowy Jastrowia posiada charakter mieszkalny.

Do połowy XIX wieku dominowały domy w konstrukcji ryglowej, dwutraktowe, parterowe lub piętrowe, ustawione w stosunku do ulicy kalenicowo. Oba trakty łączyła sień, prowadząca także, najczęściej przelotem bramowym, na podwórze z zabudowaniami gospodarczymi. Od 2. połowy XIX wieku obok domów ryglowych i murowanych, wznoszono także budynki mieszkalne o charakterze czynszowym, później zaś także wille. Najstarsze zabudowania mieszkalne pochodzą z końca XVIII wieku. Większość zabudowy mieszkalnej stanowią domy

wybudowane w 1. połowie XX stulecia. Zachowana zabudowa mieszkalna to w dominującym stopniu wolnostojące lub tworzące zwartą zabudowę domy parterowe, bądź dwukondygnacyjne, w układzie kalenicowym, z dachami dwuspadowymi lub sporadycznie naczółkowymi, bądź mansardowymi, niekiedy z wystawką, wyjątkowo z ryzalitem lub z pseudoryzalitem na osi, bądź na skraju, przechodzącymi w wystawkę, a także kamienice dwukondygnacyjne, rzadziej trzykondygnacyjne oraz wille. Pod względem architektonicznym budynki te rozwiązane są w formach kostiumów historycznych lub reprezentują cechy stylowe wczesnomodernistyczne i modernistyczne, bądź też nie posiadają żadnych cech stylowych.

Obszar Jastrowia kształtujący się przez około 450 lat ukazuje nieprzerwaną ciągłość urbanizacyjnych tego ośrodka. Każdy etap jego rozwoju, tj. osadnictwa przedlokacyjnego, lokacji miasta i dalszego jego rozwoju obszarowego w okresie nowożytnym oraz w okresie współczesnym do połowy XX wieku jest dobrze czytelny. W mieście zachowało się wiele przykładów historycznego zagospodarowania tego terenu, w tym także obiektów budowlanych od XVI po 20–30 lata XX wieku.

Dobry stan zachowania poszczególnych elementów struktury urbanistycznej: ulic, w części podziałów parcelacyjnych, architektury sakralnej, mieszkalnej, użyteczności publicznej i gospodarczo-przemysłowej oraz czytelność ich genezy postrzeganej w kontekście lokalnym i regionalnym, stawia ten ośrodek miejski w grupie cennych zespołów urbanistycznych tworzących dziedzictwo kulturowe Wielkopolski.

Ponadto na terenie gminy Jastrowie oprócz w/w obiektów w mieście znajdują się 3 obiekty architektury sakralnej wpisane do rejestru zabytków. Są to: kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP w Sypniewie, kościół ewangelicki, obecnie filialny rzymsko – katolicki p.w. św. Piotra i Pawła w Brzeźnicy oraz kościół fil. p.w. św. Jana Chrzciciela w Budach a także jeden budynek mieszkalny usytuowany w Sypniewie przy ul. Mickiewicza 58.

- Pierwszy kościół katolicki we wsi Budy istniał najprawdopodobniej już w XVI w., który to po wprowadzeniu reformacji przeszedł w ręce protestantów. Był to kościół drewniany. W 1617 r. powrócił do katolików i przyłączony został jako filia do parafii Brzeźnica. Według wizyty Branickiego z roku 1641 we wsi była tylko kaplica drewniana. W 1628 i 1738 r. wymieniany jest jako filia Nadarzyc, a od 1800 do 1922 r. stanowił filię Sypniewa. Obecny kościół wzniesiony został na miejscu poprzedniego w 1858 r. i tego samego roku poświęcony przez oficjała wałeckiego Habisch'a. Zbudowano go dla miejscowych katolików w stylu neoromańskim, jako murowany, jednonawowy z wyodrębnioną półkolistą absydą i neobarokowym wyposażeniem pochodzącym z tego samego okresu. Kościół w pełni zachowany w pierwotnej formie bryły stanowi przy-

kład typowego, małego kościoła wiejskiego charakterystycznego dla historyzmu XIX wieku.

- Drugi kościół w miejscowości Budy ewangelicki, ob. nieużytkowany pochodzący prawdopodobnie z połowy XIX wieku figuruje w ewidencji WWKZ.
- Kościół p.w. śś. Piotra i Pawła w Brzeźnicy wzniesiony został w 1650 r. jako drewniany. Do dziś zachowała się drewniana wieża, do której w 1847 r. dobudowano nawę. Poświęcenie kościoła nastąpiło w 1869 r. kościół ten był od początku katolicki.
- Drugi kościół w tej miejscowości Brzeźnica figuruje w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i jest to kościół filialny p.w. Chrystusa Króla. Wzniesiono go w stylu neogotyckim w roku 1910 jako kościół ewangelicki. Przejęty został w 1949 r. przez katolików i tegoż roku poświęcony. W 1963 – 64 r. kościół był remontowany.
- Filialny kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Samborsku wybudowany został w 1882 r. z kamienia polnego i cegły jako neoromański.
- Kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP w Sypniewie wzniesiono w latach 1835 – 1836 w miejscu starszego szachulcowego, z którego pochodzą ołtarze. Natomiast jego poświęcenie miało miejsce 10.09.1837 r. Po 1945 r. przez jakiś czas pozostał w Sypniewie niemiecki proboszcz katolicki. Od 1949 r. są tu duszpasterze narodowości polskiej. Po wojnie przez szereg lat parafie prowadzili ks. Salezja-

nie, aż do końca lat 80 – tych XX w., później ponownie objęli ją księża diecezjalni. Kościół zrealizowany w oszczędnych formach późnego klasycyzmu berlińskiego – „Rundbogenstil’u”

- Dom usytuowany przy ul. Mickiewicza 58 w Sypniewie nie posiada wyraźnych cech stylowych. Jego czas powstania datuje się na ok. połowę XIX wieku.

Ponadto w miejscowości Samborsko znajdują się dwa cmentarze wpisane do rejestru zabytków: ewangelicki z zachowanym czytelnym układem oraz granicami oraz niegrzebalny przykościelny cmentarz dawniej ewangelicki obecnie rzymsko - katolicki. Do rejestru zabytków wpisany jest także park wypoczynkowy w Trzebieszkach. Jego granice i układ kompozycyjny z dużą ilością starego drzewostanu jest w większej części zachowany. Na jego terenie znajdują się współczesny hotel i szachulcowa restauracja.

Na terenie gminy Jastrowie rozpoznano 6 historycznych układów ruralistycznych. Należą do nich: XVI - wieczne wsie o układach - Brzeźnica, Samborsko- wielodrożnice, Nadarzyce - ulicówka oraz Sypniewo - owalnica. Budy to wieś o układzie wielodrożnicy wzmiankowana w źródłach już w roku 1574, zaś najmłodszym założeniem historycznym jest XIX - wieczna wieś Sypniewko o typie ulicówki.

Wszelkie prace prowadzone przy obiektach zabytkowych oraz na terenach założeń parkowych i cmentarzach wpisanych do rejestru zabytków wymagają uzyskania stosownego pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

ZASOBY ZABYTEKÓW W MIEŚCIE I GMINIE

TYP OBIEKTU		MUROWANY	DREWNIANY	W TYM WPISANY DO REJESTRU
1. UKŁADY URBANISTYCZNE ilość	1	x	x	1
2. UKŁADY RURALISTYCZNE ilość	6	x	x	-
3. ZABUDOWA MIESZKALNA		397	24	3
4. OBIEKTY SAKRALNE				
a. kościoły romańskie				
b. kościoły gotyckie				
c. kościoły nowożytny XVI-XVIIIw.				
d. kościoły XIX w. – 1945r.		8		5
e. klasztory				
f. synagogi, bóżnice				
g. kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia inne		7	2	
5. BUDOWNICTWO OBRONNE				
a. zamki i ich relikty				
b. miejskie mury obronne				
c. fortyfikacje nowożytny i późniejsze				
6. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ				
a. ratusze		1		1
b. budynki adm. publ., sądy, banki, poczty		2		
c. szkoły		7		
d. leśniczówki i gajówki		1		

e. karczmy i zajazdy			
f. inne (remiza)			
7. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE			
a. zakłady przemysłowe	2		
b. dworce kolejowe z zespołami bud.	1		
c. spichrze, magazyny, stodoły	6	4	1
d. młyny	1		
e. gorzelnie i browary	1		
f. mleczarnie			
g. kuźnie	1		
h. wiatraki			
i. wieże ciśnień	1		
j. inne (bud. gosp., obory, chlewy)	18	2	
8. PAŁACE I DWORY	2		
9. ZESPOŁY FOLWARCZNE	2		
a. stodoły	1		
b. spichrze			
c. obory			
d. stajnie			
e. chlewnie			
f. owczarnie			
g. kuźnie			
h. wagi			
i. inne magazyny			
j. gorzelnie i browary	1		
k. inne (oficyny, domy folwarczne)			
10. PARKI ilość	1	x	x
a. altany, lodownie, inne elem. małej arch.			
b. bramy i ogrodzenia			
11. CMENTARZE	ilość		wpisanych do rejestru
a. rzymsko-katolickie	8	x	4
b. ewangelickie	12	x	2
c. prawosławne		x	
d. żydowskie	1	x	1
e. inne (rodowe, epidemiczne)		x	
12. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	ilość ogółem		Wpisanych do rejestru
a. grodziska	3	x	3
b. osady	250	x	2
c. cmentarzyska	5	x	
d. inne	3	x	
13. INNE			
a. elektrownia wodna	1		
b. most kolejowy	1		

Źródło: Raport o stanie zabytków w mieście i gminie Jastrowie – Piła, maj 2004 r.

3.1. Obiekty zabytkowe nieruchomości o najwyższym znaczeniu dla gminy Jastrowie – wpisane do rejestru zabytków (wykaz).

BUDY

- Kościół rzymsko – katolicki filialny p.w. św. Jana Chrzyciela wraz z terenem cmentarza przykościel-

nego; 1858 r., nr rejestru 562/Wlkp/A decyzja z dnia 4.12.2007 r.

BRZEŹNICA

- Kościół rzymsko – katolicki filialny p.w. ś. Piotra i Pawła; 1650, 1847 r., nr rejestru A – 5/356 decyzja z dnia 29.08.1961 r.
- Cmentarz katolicki przykościelny; 1847 r., nr rejestru A – 704 decyzja z dnia 17.05.1990 r.

JASTROWIE

- układ urbanistyczny – nr rej. 684/Wlkp./A z dnia 15.07.2008 r.
 - Kościół ewangelicki obecnie rzymsko – katolicki parafialny p.w. NMP Królowej Polski; 1880 – 1882 r. – nr rejestru A – 791 decyzja z dnia 14.05.1997 r.
 - Zespół kościoła par. p.w. św. Michała Archanioła wraz z otoczeniem i ogrodzeniem od strony ulicy Kościelnej i Kieniewicza z dwoma bramami w skład którego wchodzi:
 - Kościół; 1913 r.
 - Plebania, ul. Kieniewicza 44; 1870 r.
 - Katolicki dom spotkań, ob. salka parafialna, ul. Kieniewicza 45, pocz. XX w.
 - Cmentarz przykościelny; 1903 r.
- nr rejestru 210/Wlkp/A decyzją WWKZ z dnia 14 grudnia 2004 r.
- Dom, ul. Konopnickiej 71; k. XVIII wieku odbudowany 1992 – 94 r. – nr rejestru A – 11/58 decyzja z dnia 08.11.1954 r.
 - Ratusz - „Kamienny Dom” ul. Wojska Polskiego 11; ok. 1590 – 1612 r. przebudowywany w latach 1810, 1866, 1933 r. – nr rejestru A – 12/59 decyzja z dnia 8.11.1954 r.
 - Cmentarz ewangelicki, ul. Cmentarna, ob. nieczynny; 2 poł. XIX wieku – nr rejestru A – 616 decyzja z dnia 11.05.1989 r.
 - Cmentarz żydowski, ul. Kilińszczaków, ob. nieczynny; XVIII wiek – nr rejestru A – 536 decyzja z dnia 8.08.1986 r.

SAMBORSKO

- Cmentarz przykościelny ewangelicki, ob. rzymsko – katolicki; 1882 r. – nr rejestru A – 699 decyzja z dnia 8.05.1990 r.
- Cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny; 1880 r. – nr rejestru A – 698 decyzja z dnia 8.05.1990 r.

SYPNIEWO

- Kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP wraz z otoczeniem; 1835 – 1836 r. – nr rejestru A – 34/335 decyzja z dnia 29.08.1961 r.
- Dom, ul. Mickiewicza 58; ok. poł. XIX wieku – nr rejestru A – 43/613 decyzja z dnia 30.08.1966 r.
- Cmentarz katolicki czynny; poł. XIX wieku – nr rejestru A – 697 decyzja z dnia 8.05.1990 r.

TRZEBIESZKI

- Park wypoczynkowy; pocz. XX wieku – nr rejestru A – 414 decyzja z dnia 12.03.1982 r.

3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości wskazanych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków. (Obiekty podkreślone wpisane do rejestru zabytków wyszczególnione w punkcie 3.1.)

BRZEŹNICA

1. KOŚCIÓŁ EWANG., OB. FILIALNY P.W. ŚW.PIOTRA I PAWŁA, mur./drewno, 1847-48.
2. KOŚCIÓŁ EWANG., OB. FILIALNY P.W. CHRYSOSTUSA KRÓLA, mur., 1910.
3. KAPLICZKA obok Nr 27, drewno, 1887.
4. SZKOŁA PODSTAWOWA, mur., pocz.XX.
5. CMENTARZ KATOLICKI, PRZYKOŚCIELNY, nieczynny, 1847-48.
6. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, poł.XIX.
7. DOM Nr 2, mur., k.XIX.
8. DOM Nr 3, mur., k.XIX.
9. DOM Nr 5, mur., 1 ćw.XX.
10. DOM Nr 6, mur., 1 ćw.XX.
11. DOM Nr 7, mur., XIX/XX.
12. DOM Nr 8, mur., 4 ćw.XIX.
13. DOM Nr 10, mur./drewno, 1 ćw.XX.
13. DOM Nr 11, mur., 4 ćw.XIX.
14. DOM Nr 12, mur., XIX/XX.
15. DOM Nr 13, mur., 4 ćw.XIX.
16. DOM Nr 16, mur., XIX/XX.
17. DOM Nr 17, mur., 1 ćw.XX.
18. DOM Nr 21, mur., 4 ćw.XIX.
19. DOM Nr 27, mur., l.30-te XX.
20. DOM Nr 28, mur., 1 ćw.XX.
21. DOM Nr 36, mur., 4 ćw.XIX.
22. DOM Nr 39, mur., 4 ćw.XIX.
23. DOM Nr 40, mur., XIX/XX.
24. DOM Nr 41, mur., ok.1910.
25. DOM Nr 43, mur., l.20-te XX.
26. DOM Nr 44, mur., 1 ćw.XX.
27. DOM Nr 45, mur., 4 ćw.XIX.
28. DOM Nr 46, mur., 4 ćw.XIX.
29. DOM Nr 47, mur., 4 ćw.XIX.
30. DOM Nr 50, mur., 4 ćw.XIX.
31. DOM Nr 53, mur., ok.1910.
32. DOM Nr 56, mur., 4 ćw.XIX.
33. DOM Nr 62, mur., 4 ćw.XIX.
34. DOM Nr 65, mur./szach., 1 ćw.XIX.
35. DOM Nr 69, mur., 4 ćw.XIX.
36. DOM Nr 72, mur., 4 ćw.XIX.
37. DOM Nr 74, mur., 4 ćw.XIX.
38. SKLEP, mur., 1 ćw.XX.
39. GORZELNIA, mur., 1935.
40. MŁYN W GOSPODARSTWIE CHŁOPSKIM:
 - a. młyn, mur., 2 poł.XIX,
 - b. dom właściciela, ob. Nr 95, mur., 2 poł.XIX,
 - c. piekarnia, mur., 2 poł.XIX,
 - d. stajnia, ob. dom Nr 94, mur., 2 poł.XIX,
 - e. piwnica, mur., 2 poł.XIX.

BYSZKI

41. ZESPÓŁ DWORSKI:
 - a. dwór, mur., 1 ćw.XX,
 - b. obora, mur., 1 ćw.XX.
42. ZESPÓŁ FOLWARCZNY SCHONWALDE:
 - a. dom właściciela, ob. dom mieszkalny Nr 4, mur., 4 ćw.XIX,
 - b. stajnia, obora, ob. nieużytkowana, mur., 4 ćw.XIX,

- c. trafostacja, mur., 4 ćw.XIX,
- d. dom robotników folwarcznych, ob. dom Nr 2, mur., 4 ćw.XIX,
- e. dom robotników folwarcznych, ob. dom Nr 3, mur., 4 ćw.XIX.

BUSINO

- 43. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł.XIX.

BUDY

- 44. KOŚCIÓŁ FILIALNY P.W. ŚW. JANA CHRZCIELA, mur., 1858.
- 45. KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. opuszczony, mur., poł.XIX.
- 46. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, XIX/XX.
- 47. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, XIX/XX.

ul. Brzeźnicka

- 48. ZAGRODA Nr 1:
 - a. dom, ob. leśniczówka, mur., 1908,
 - b. budynek gospodarczy, mur., 1 ćw.XX.
- 49. ZAGRODA Nr 4:
 - a. dom, szach., k.XIX,
 - b. obora, mur., 1 ćw.XX.
- 50. ZAGRODA Nr 5:
 - a. dom, mur., pocz.XX,
 - b. obora, mur./drewno, 1 ćw.XX.
- 51. ZAGRODA Nr 6a:
 - a. dom, mur., pocz.XX,
 - b. stodoła, mur./drewno, 1 ćw.XX,
 - c. budynek gospodarczy, mur., 4 ćw.XIX.
- 52. DOM Nr 2, mur., 4 ćw.XIX.
- 53. DOM Nr 3, mur., k.XIX.
- 54. DOM Nr 7, mur./drewno, XIX/XX.
- 55. DOM Nr 8, szach., 1 poł.XIX.
- 56. DOM Nr 8a, mur., pocz.XX.
- 57. DOM Nr 10, mur./szach., k.XIX.
- 58. OBORA, bez n-ru, mur./drewno, 1 ćw.XX.
- 59. OBORA, bez n-ru, mur./drewno, 1 ćw.XX.

ul. Leśna

- 60. ZAGRODA Nr 15:
 - a. dom, szach., 2 poł.XIX,
 - b. obora, mur., l.30-te XX.
- 61. ZAGRODA Nr 16:
 - a. dom, mur./szach., 1906,
 - b. obora, mur./drewno, 1 ćw.XX.
- 62. ZAGRODA Nr 18:
 - a. dom, mur./szach., 4 ćw.XIX,
 - b. obora, mur., 1932.
- 63. ZAGRODA Nr 20:
 - a. dom, szach., 4 ćw.XIX,
 - b. obora, mur., 1906.
- 64. DOM Nr 1, mur., 4 ćw.XIX.
- 65. DOM Nr 2, mur., XIX/XX.
- 66. DOM Nr 3, mur., XIX/XX.
- 67. DOM Nr 5, mur., pocz.XX.
- 68. DOM Nr 10, mur., l.20-te XX.

- 69. DOM Nr 11, mur., 4 ćw.XIX.
- 70. DOM Nr 13, mur./szach., k.XIX.
- 71. DOM Nr 17, mur., 4 ćw.XIX.
- 72. DOM Nr 19, mur., 4 ćw.XIX.

JASTROWIE

73. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA:

- a. kościół, mur., pocz.XX, 1913,
- b. ogrodzenie z 2 bramami, mur., k.XIX,
- c. plebania, ul.Kieniewicza 44, mur., k.XIX,
- d. katolicki dom spotkań, ob.sala parafialna, mur., k.XIX,
- e. cmentarz katolicki, przykościelny, nieczynny, ul. Kieniewicza, poł.XIX.

74. KOŚCIÓŁ EWANG., OB. PAR. P.W. NMP, mur., 4 ćw.XIX, 1882.

75. RATUSZ, tzw. „Kamienny Dom” ul. Wojska Polskiego 11, mur., k.XVI, 1603.

76. SĄD, ob. Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza, ul. Wojska Polskiego 18, mur., ok.1930.

77. SZKOŁA, ul. Kilińszczaków 18, mur., k.XIX.

78. SZKOŁA, ul. Kieniewicza 35, mur., k.XIX.

79. SZKOŁA, ul. Wojska Polskiego 25, mur., ok.1880.

80. ZESPÓŁ DWORCA PKP:

- a. dworzec PKP, mur., 1 ćw.XX,
- b. dom pracowników kolei, ob. dom, ul. Dworcowa 3, mur., 1 ćw.XX,
- c. dom pracowników kolei, ob. dom, ul. Dworcowa 10, mur., 1 ćw.XX,
- d. dom pracowników kolei, ob. dom, ul. Kilińszczaków 17, mur., 1 ćw.XX,
- e. wodociągowa wieża ciśnień, ul. Dworcowa 1, mur., 1900,
- f. budynki gospodarcze, mur./szach., 1 ćw.XX.

81. ZESPÓŁ ZAKŁADÓW MIĘSNYCH, ob. nieużytkowany:

- a. budynek biurowy, ul. Kilińskiego 3, mur., 1 ćw.XX,
- b. budynek przemysłowy, ul. Kilińskiego 5, mur., 1 ćw.XX.

82. BUDYNEK PRZEMYSŁOWY, Romet-Jastrowie, ul. Żymierskiego.

83. ELEKTROWNIA WODNA „JASTROWIE”, Zespół, mur., 1927-30.

84. BUDYNEK ELEKTROWNI WODNEJ I ROZDZIELNI, mur., 1927-30.

85. ZAGRODA MŁYNARSKA:

- a. młyn, mur., 3 ćw.XIX,
- b. młynarówka, ob. dom, mur., 3 ćw.XIX,
- c. obora I, mur., 3 ćw.XIX,
- d. obora II, mur., 3 ćw.XIX.

86. ZESPÓŁ FOLWARCZNY ZIMNE:

- a. dom właściciela, ob. dom mieszkalny, mur., 4 ćw.XIX,
- b. obora, ob. chlewnia, mur., 4 ćw.XIX,
- c. stodoła, mur., 4 ćw.XIX,
- d. spichlerz, stajnia, ob. nieużytkowane, mur., 4 ćw.XIX,

- e. trafostacja, mur., 4 ćw.XIX,
- f. budynek gospodarczy, mur., 4 ćw.XIX,
- g. dom robotników folwarcznych, ob. dom, mur., 4 ćw.XIX.

87. CMENTARZ ŻYDOWSKI, nieczynny, ul. Kilińszczaków, XVIII.

88. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, zlikwidowany, ul. Kilińszczaków, pocz.XIX.

89. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, ul. Kolejowa, 2 poł.XIX.

90. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, ul. Cmentarna, poł.XIX.

91. GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE - stan. 1.

ul. Grunwaldzka

92. DOM Nr 6, mur., 4 ćw.XIX.

ul. Jagiellońska

93. DOM Nr 7, mur., pocz.XX.

94. DOM Nr 7a, mur., 1 ćw.XX.

95. DOM Nr 9, mur., 1 ćw.XX.

96. DOM Nr 10, mur., k.XIX.

97. DOM Nr 16, mur., 4 ćw.XIX.

98. DOM, bez n-ru, mur., 2 poł.XIX.

ul. Kieniewiczza

99. DOM Nr 1, mur., 4 ćw.XIX.

100. DOM Nr 2, mur., 4 ćw.XIX.

101. DOM Nr 3, mur., 4 ćw.XIX.

103. DOM Nr 4, mur., ok.1900.

104. DOM Nr 6, mur., 1 ćw.XX.

105. DOM Nr 7, mur., 1 ćw.XX.

106. DOM Nr 8, szach., 1 poł.XIX.

107. DOM Nr 9, mur., 4 ćw.XIX.

108. POCZTA, Nr 11, mur., 1892.

109. DOM Nr 12, mur., k.XIX.

110. DOM Nr 13, mur., 4 ćw.XIX.

111. DOM Nr 14, mur., 4 ćw.XIX.

112. DOM Nr 15, mur., 4 ćw.XIX.

113. DOM Nr 16, mur., 4 ćw.XIX.

114. DOM Nr 17, mur., ok.1900.

115. DOM Nr 18, mur., ok.1900.

116. DOM Nr 19, mur., ok.1900.

117. DOM Nr 20, mur., 4 ćw.XIX, pocz.XX.

118. DOM Nr 21, mur., 4 ćw.XIX, pocz.XX.

119. DOM Nr 22, mur., k.XIX.

120. DOM Nr 23, mur., k.XIX.

121. DOM Nr 25, mur., 2 poł.XIX.

122. DOM Nr 26, mur., 2 poł.XIX.

123. DOM Nr 27, mur., 4 ćw.XIX.

124. DOM Nr 28, mur., 2 poł.XIX.

125. DOM Nr 29, mur., 4 ćw.XIX.

126. DOM Nr 30, mur., 4 ćw.XIX.

127. DOM Nr 36, mur., ok.1900.

128. DOM Nr 38, mur., 2 poł.XIX.

129. DOM Nr 41, mur., 4 ćw.XIX.

130. DOM Nr 45, mur., 1 ćw.XX.

131. DOM Nr 46, mur., poł.XIX, 4 ćw.XIX.

132. DOM Nr 47, mur., ok.1900.

133. DOM Nr 49, mur., pocz.XX.

134. DOM Nr 52, mur., 4 ćw.XIX.

ul. Kilińskiego

135. DOM Nr 1, mur., ok.1900.

136. DOM Nr 2, mur./drewno, ok.1900.

137. DOM Nr 5, mur., ok.1930.

ul. Kilińszczaków

138. DOM Nr 1, mur., 1 ćw.XX.

139. DOM Nr 4, mur., 1 ćw.XX.

140. DOM Nr 8, mur., 4 ćw.XIX.

141. DOM Nr 10, mur., 4 ćw.XIX.

142. DOM Nr 12, mur., XIX/XX.

143. DOM Nr 14, mur., 1 ćw.XX.

144. DOM Nr 15, mur./szach., k.XVIII.

145. DOM Nr 16, mur., 4 ćw.XIX.

146. DOM Nr 20, mur., ok.1930.

147. DOM Nr 22a, mur., l.30-te XX.

148. DOM Nr 23, mur., 1908.

149. DOM Nr 24, mur., ok.1930.

150. DOM Nr 25, mur., ok.1930.

151. DOM Nr 26, mur., 4 ćw.XIX.

152. DOM Nr 29, ob. Internat, mur., 4 ćw.XIX.

153. DOM Nr 30, mur., 4 ćw.XIX.

154. DOM Nr 31, mur., 4 ćw.XIX.

ul. Kolejowa

155. DOM Nr 2, mur., XIX/XX.

156. DOM Nr 4, mur., 1 ćw.XX.

ul. Konopnickiej

157. DOM Nr 1, mur., 4 ćw.XIX.

158. DOM Nr 2, mur., k.XIX.

159. DOM Nr 4, mur., 1902.

160. DOM Nr 5, mur., pocz.XX.

161. DOM Nr 7, mur., 2 poł.XIX.

162. DOM Nr 10, mur., 2 poł.XIX.

163. DOM Nr 11, mur., pocz.XX.

164. DOM Nr 12, mur., 2 poł.XIX.

165. DOM Nr 13, mur., ok.1900.

166. DOM Nr 15, mur., k.XIX.

167. DOM Nr 22, mur., k.XIX.

168. DOM Nr 28, mur., 2 poł.XIX.

169. DOM Nr 31a, mur., ok.1930.

170. DOM Nr 31b, mur., XIX/XX.

171. DOM Nr 31h, mur., ok.1930.

172. DOM Nr 32, mur., ok.1910.

173. DOM Nr 33, mur., ok.1910.

174. DOM Nr 34, mur., 1 ćw.XX.

175. DOM Nr 35, mur., 1 ćw.XX.

176. DOM Nr 36, mur., 1 ćw.XX.

177. DOM Nr 39, mur., 1 ćw.XX.

178. DOM Nr 41, mur., 1 ćw.XX.

179. DOM Nr 48, mur., 4 ćw.XIX.

180. DOM Nr 53, mur., XIX/XX.

181. DOM Nr 54, mur., k.XIX.

182. DOM Nr 55, mur., pocz.XX.

183. DOM Nr 59, mur., 4 ćw.XIX.

184. DOM Nr 63, mur., 1911.

- 185. DOM Nr 64, mur., k.XIX.
- 186. DOM Nr 65, mur., pocz.XX.
- 187. DOM Nr 68, mur., 2 poł.XIX.
- 188. DOM Nr 69, mur., pocz.XX.
- 189. DOM Nr 70, mur., 1 ćw.XX.
- 190. DOM Nr 71, szach., poł.XVIII.

ul. p. por. J. Liszyka

- 191. DOM Nr 6, mur., pocz.XX.

ul. Ludowa

- 192. DOM Nr 3, mur., l.30-te XX.
- 193. DOM Nr 8, mur., l.30-te XX.
- 194. DOM Nr 12, mur., l.30-te XX.
- 195. DOM Nr 20/21, mur., l.30-te XX.
- 196. DOM Nr 22/23, mur., l.30-te XX.
- 197. DOM Nr 27, mur., l.30-te XX.

ul. 2 - go Lutego

- 198. DOM Nr 7, mur., 4 ćw.XIX.
- 199. DOM Nr 11, mur., ok.1930.
- 200. DOM Nr 18, mur., XIX/XX.
- 201. DOM Nr 19, mur., XIX/XX.
- 202. DOM Nr 22, mur., l.30-te XX.
- 203. DOM Nr 37/39, mur., XIX/XX.
- 204. DOM Nr 45, mur., XIX/XX.
- 205. DOM Nr 49, mur., 4 ćw.XIX.
- 206. DOM Nr 50/52, mur., XIX/XX.

ul. 1 Maja

- 207. DOM Nr 2, mur., pocz.XX.
- 208. DOM Nr 4, mur., 1910.
- 209. DOM Nr 14, mur., 1 ćw.XX.

ul. Mickiewicza

- 210. DOM Nr 1, mur., 1 ćw.XX.
- 211. DOM Nr 2, mur., 2 poł.XIX.
- 212. DOM Nr 3, mur., 4 ćw.XIX.
- 213. DOM Nr 4, mur., 2 poł.XIX.
- 214. DOM Nr 5, mur., 4 ćw.XIX.
- 215. DOM Nr 6, mur., k.XIX.
- 216. DOM Nr 7, mur., k.XIX.
- 217. DOM Nr 8, mur., 2 poł.XIX.
- 218. DOM Nr 10, mur., 4 ćw.XIX.
- 219. DOM Nr 12, mur., ok.1900.
- 220. DOM Nr 14, mur., 2 poł.XIX.
- 221. DOM Nr 16, mur., 2 poł.XIX.
- 222. DOM Nr 18, mur., 1 ćw.XX.
- 223. DOM Nr 22, mur., 2 poł.XIX.
- 224. DOM Nr 22 a, b, mur./drewno, 1 ćw.XX.
- 225. DOM Nr 22 c, d, mur./drewno, 1 ćw.XX.
- 226. DOM Nr 23 a, b, mur./drewno, 1 ćw.XX.
- 227. DOM Nr 25, mur., 2 poł.XIX.
- 228. DOM Nr 26, mur., k.XIX.
- 229. DOM Nr 29, mur., 4 ćw.XIX.
- 230. DOM Nr 30, mur., 2 poł.XIX.
- 231. DOM Nr 31, mur., 1 ćw.XX.
- 232. DOM Nr 35, mur., 4 ćw.XIX.
- 233. DOM Nr 36, mur., 4 ćw.XIX.
- 234. DOM Nr 38, mur., 4 ćw.XIX.

- 235. DOM Nr 43, mur., 1899.

ul. 10 Pułku Piechoty

- 236. DOM Nr 2, mur., 2 poł.XIX.
- 237. DOM Nr 4, mur., ok.1930.
- 238. DOM Nr 5, mur., ok.1930.
- 239. DOM Nr 6, mur./drewno, k.XIX.
- 240. DOM Nr 9, szach., k.XIX.
- 241. DOM Nr 12, mur., XIX/XX.
- 242. DOM Nr 14, mur., 4 ćw.XIX.
- 243. DOM Nr 15, mur., 2 poł.XIX.
- 244. DOM Nr 19, mur., 1911.
- 245. DOM Nr 20, mur., 1 ćw.XX.
- 246. DOM Nr 21, mur., 2 poł.XIX.
- 247. DOM Nr 23, mur., 3 ćw.XIX.
- 248. DOM Nr 24, mur., 3 ćw.XIX.
- 249. DOM Nr 25, mur., 4 ćw.XIX.
- 250. DOM Nr 26, mur., 3 ćw.XIX.
- 251. DOM Nr 29, mur., 4 ćw.XIX.
- 252. DOM Nr 32, mur., k.XIX.

ul. Poniatowskiego

- 253. DOM Nr 7, mur., ok.1930.

ul. Roosevelta

- 254. DOM Nr 1, mur., 4 ćw.XIX.
- 255. DOM Nr 1a, mur., 4 ćw.XIX.
- 256. DOM Nr 3, mur., ok.1900.
- 257. DOM Nr 4, mur., ok.1900.
- 258. DOM Nr 7, mur., ok.1930.
- 259. DOM Nr 8, Nadleśnictwo, mur./szach., ok.1900.
- 260. DOM Nr 10, mur., l.30-te XX.
- 261. DOM Nr 12a, mur., ok.1900.
- 262. DOM Nr 13, mur., l.30-te XX.
- 263. DOM Nr 14, mur., 1 ćw.XX.
- 264. DOM Nr 22, mur., ok.1930.
- 265. DOM Nr 25, mur., ok.1900.
- 266. DOM, bez n-ru, mur., XIX/XX.

ul. Sikorskiego

- 267. DOM Nr 6/7, mur., l.30-te XX.
- 268. DOM Nr 8/9, mur., l.30-te XX.
- 269. DOM Nr 14/15, mur., l.30-te XX.

ul. Świętojańska

- 270. DOM Nr 1/2, mur., ok.1930.
- 271. DOM Nr 3/4, mur., ok.1930.
- 272. DOM Nr 5/6, mur., ok.1930.
- 273. DOM Nr 7/8, mur., ok.1930.
- 274. DOM Nr 15, mur., ok.1930.

ul. Wojska Polskiego

- 275. DOM Nr 1, mur., 4 ćw.XIX.
- 276. DOM Nr 2, mur., 4 ćw.XIX.
- 277. DOM Nr 9, mur., 1 ćw.XX.
- 278. DOM Nr 10, mur., 4 ćw.XIX.
- 279. DOM Nr 13, mur., 4 ćw.XIX.
- 280. DOM Nr 15, mur., 2 poł.XIX.
- 281. DOM Nr 17, mur., XIX/XX.

282. DOM Nr 20, Dom Dziecka, mur., pocz.XX.
283. DOM Nr 21, mur., ok.1910.
284. DOM Nr 22, mur., ok.1900.
285. DOM Nr 24, mur., ok.1930.
286. DOM Nr 36, mur., 1 ćw.XX.
287. DOM Nr 38, ob. internat, mur., 1 ćw.XX.
288. DOM Nr 40, mur., 1 ćw.XX.

ul. Żymierskiego

289. ZAGRODA Nr 73:
a. dom, szach., poł.XIX,
b. budynek gospodarczy, szach., 2 poł.XIX.
290. ZAGRODA, bez nru:
a. dom, mur., k.XIX,
b. stodoła, szach./drewno, k.XIX.
291. DOM Nr 4, mur., 2 poł.XIX.
292. DOM Nr 5, mur., 2 poł.XIX.
293. DOM Nr 8, mur., 4 ćw.XIX.
294. DOM Nr 9, mur., 1901-1902.
295. DOM Nr 10, mur., 4 ćw.XIX.
296. DOM Nr 11, mur., 4 ćw.XIX.
297. DOM Nr 12, mur., 4 ćw.XIX.
298. DOM Nr 13, mur., 2 poł.XIX.
299. DOM Nr 14, mur., ok.1900.
300. DOM Nr 16, mur., ok.1900.
301. DOM Nr 17, mur., 1 ćw.XX.
302. DOM Nr 18, mur., 1 ćw.XX.
303. DOM Nr 25, mur., 1 ćw.XX.
304. DOM Nr 29, mur., 1 ćw.XX.
305. DOM Nr 40a, mur., 4 ćw.XIX.
306. DOM Nr 40b, mur., ok.1930.
307. DOM Nr 41, mur., 4 ćw.XIX.
308. DOM Nr 42, mur., ok.1930.
309. DOM Nr 46, mur., 1 ćw.XX.
310. DOM Nr 47, mur., 1 ćw.XX.
311. DOM Nr 50, mur., 1 ćw.XX.
312. DOM Nr 56, mur., XIX/XX.
313. DOM Nr 57, mur., 1 ćw.XX.
314. DOM Nr 62, mur., 1 ćw.XX.
315. DOM Nr 63, mur., 1 ćw.XX.
316. DOM Nr 65, mur., 1 ćw.XX.
317. DOM Nr 67, mur., 1 ćw.XX.
318. DOM Nr 68, mur., 1 ćw.XX.
319. DOM Nr 71, mur., 1 ćw.XX.
320. DOM Nr 72, mur., 1 ćw.XX.
321. DOM Nr 74, mur., ok.1900.
322. DOM Nr 75, mur., ok.1900.
323. DOM Nr 76, mur., ok.1900.
324. DOM Nr 79, mur., 4 ćw.XIX.
325. DOM Nr 80, mur., 1862.

ul. Zawiszy

326. DOM Nr 34, mur., l.30-te XX.
327. DOM Nr 36, mur., l.30-te XX.
328. DOM Nr 44, mur., l.30-te XX.

NADARZYCE

329. KAPLICZKA, przy drodze do Sypniewa,
mur., 2 poł.XIX.
330. KAPLICZKA, obok Nr 57, mur., 4 ćw.XIX.

331. KAPLICZKA, obok Nr 27, mur., 2 poł.XIX.
332. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, poł.XIX.
333. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI,
nieczynny, k.XIX.
334. ZAGRODA Nr 40:
a. dom, mur., l.20-te XX,
b. obora, mur., 1 ćw.XX.
335. DOM Nr 1, mur., pocz.XX.
336. DOM Nr 3, mur., 1922.
337. DOM Nr 5, mur., pocz.XX.
338. DOM Nr 6, mur., 4 ćw.XIX.
339. DOM Nr 8, mur., XIX/XX.
340. DOM Nr 9, mur., XIX/XX.
341. DOM Nr 10, mur., 4 ćw.XIX.
342. DOM Nr 12, przebud. na kościół, mur.,
k.XIX.
343. DOM Nr 13, mur., 4 ćw.XIX.
344. DOM Nr 14, mur., pocz.XX.
345. DOM Nr 15, mur., pocz.XX.
346. DOM Nr 17, mur., pocz.XX.
347. DOM Nr 19, mur., 4 ćw.XIX.
348. DOM Nr 26, mur., 4 ćw.XIX.
349. DOM Nr 30, mur., XIX/XX.
350. DOM Nr 31, mur., ok.1900.
351. DOM Nr 32, mur., 4 ćw.XIX.
352. DOM Nr 33, mur., 4 ćw.XIX.
353. DOM Nr 36, mur., 1 ćw.XIX.
354. DOM Nr 38, mur., pocz.XX.
355. DOM Nr 44, mur., 1 ćw.XX.
356. DOM Nr 45, mur., l.20-te XX.
357. DOM Nr 48, mur., k.XIX.
358. DOM Nr 50, mur., k.XIX.
359. DOM Nr 51, mur., 1920.
360. DOM Nr 59, mur., 1920.
361. DOM Nr 62, mur., XIX/XX.
362. DOM Nr 66, mur., 4 ćw.XIX.
363. DOM Nr 69, mur., XIX/XX.
364. DOM Nr 70, mur., 4 ćw.XIX.
365. DOM Nr 71, mur., 1 ćw.XX.
367. DOM Nr 74, mur., pocz.XX.
368. DOM, bez n-ru, mur., pocz.XX.

PIASKINIA

369. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI,
nieczynny, poł.XIX.

SAMBORSKO

370. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANG., OB. FILIAL-
NEGO P.W. PRZYMIERZA PAŃSKIEGO:
a. kościół, mur., 1882,
b. dzwonnica, drewno, XIX.
371. SZKOŁA, mur., pocz.XX.
372. ZESPÓŁ FOLWARCZNY I:
a. dom, ob. biura, mur., 4 ćw.XIX,
b. dwojak, ob. dom Nr 54, mur., 4 ćw.XIX, prze-
bud.,
c. czworak, ob. dom Nr 55, mur., 4 ćw.XIX, prze-
bud.,
d. dwojak, ob. dom Nr 56, mur., 4 ćw.XIX, prze-
bud.,

e. obora, mur., 4 ćw.XIX, przebud.,
f. stajnia, ob. chlewnia, mur., 1 ćw.XX, przebud.,

g. stodoła, mur., 1 ćw.XX,
h. spichlerz, mur., 1 ćw.XX,
i. gorzelnia, przebud. na magazyn zbożowy, mur., 1 ćw.XX,

j. stelmacharnia, ob. magazyn, mur., 4 ćw.XIX.

373. ZESPÓŁ FOLWARCZNY II:

a. dwojak Nr 62, mur., k.XIX,
b. obora, mur., silnie przebud., 1 ćw.XX,
c. budynek gospodarczy, mur., 4 ćw.XIX,
d. stodoła, drewno, 4 ćw.XIX,
e. transformator, mur., 4 ćw.XIX,
f. dwojak I, mur., 4 ćw.XIX,
g. chlewik, mur., 4 ćw.XIX.

374. CMENTARZ KATOLICKI, PRZYKOŚCIELNY, nieczynny, 1882.

375. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł.XIX.

376. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, 1880.

377. GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE - stan.2.

378. OSADA WCZESNOŚREDNIOWIECZNA - stan.5.

379. OSADA WCZESNOŚREDNIOWIECZNA - stan. 6.

380. ZAGRODA Nr 2:

a. dom, mur., 4 ćw.XIX,
b. stodoła, mur./drewno, 1 ćw.XX.

381. ZAGRODA Nr 16:

a. dom, mur., 1 ćw.XX,
b. obora, mur., 1 ćw.XX,
c. stodoła, mur./drewno, 1 ćw.XX.

382. ZAGRODA Nr 30:

a. dom, mur., 1 ćw.XX,
b. obora, mur., 1 ćw.XX.

383. DOM Nr 3, mur./drewno, 1 ćw.XX.

384. DOM Nr 5, mur., 1 ćw.XX.

385. DOM Nr 6, mur., XIX/XX.

386. DOM Nr 8, mur., 1 ćw.XX.

387. SPICHLERZ, mur., 1 ćw.XX.

SMOLARY

388. KUŹNIA WODNA, mur./drewno, XIX/XX.

389. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł.XIX.

SYPNIEWO

390. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. NARODZENIA NMP:

a. kościół p.w. Narodzenia NMP, mur., 1835-37,
b. brama ogrodzenia, mur., XIX,
c. plebania, ul.Mickiewicza 32, szach., 1830,
d. spichlerz, ul. Mickiewicza 30, mur., 1 ćw.XX,
e. budynek gospodarczy, ul. Mickiewicza 30, szach., k.XIX.

391. SZKOŁA, ul.Mickiewicza 28, mur., pocz. XX.

392. SZKOŁA, ul.Mickiewicza 56, mur., pocz. XX.

393. KAPLICZKA ul. Mickiewicza, mur., k.XIX.

394. KAPLICZKA, ul.Mickiewicza 1, mur., k.XIX.

395. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a. dwór, ob. dom mieszkalny Nr 69, mur., 4 ćw.XIX,

b. kuźnia, ob. w ruinie, mur., 4 ćw.XIX,

c. stajnia, ob. w ruinie, mur., 4 ćw.XIX,

d. stodoła, ob. nieużytkowana, mur., 4 ćw.XIX,

e. stajnia, ob. budynek gospodarczy, mur., 4 ćw.XIX.

f. spichlerz, mur. I poł. XIX w., przebudowany – wykreślony z rejestru zabytków decyzją Ministra Kultury z dnia 14.04.2005 r.

396. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, zlikwidowany, poł.XIX.

397. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł.XIX.

398. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, poł.XIX.

399. GRODZISKO WCZESNOŚREDNIOWIECZNE - stan.1.

ul. Armii Wojska Polskiego

400. ZAGRODA Nr 7:

a. dom, mur., 4 ćw.XIX,

b. stodoła, szach., k.XIX.

401. DOM Nr 1, szach., ok.poł.XIX.

402. DOM Nr 2, mur., XIX/XX.

403. DOM Nr 3, szach., ok.poł.XIX.

404. DOM Nr 10, mur., 4 ćw.XIX.

405. DOM Nr 12, mur., 3/4 ćw.XIX.

406. DOM Nr 17, mur., XIX/XX.

407. DOM Nr 19, mur., 4 ćw.XIX.

408. DOM Nr 19a, mur., 1 ćw.XX.

409. DOM Nr 24/25, mur., 1 ćw.XX.

410. DOM Nr 26, mur./drewno, 1 ćw.XX.

411. DOM Nr 29, mur., 4 ćw.XIX.

412. DOM Nr 33, mur., XIX/XX.

413. DOM Nr 38, mur., XIX/XX.

414. DOM Nr 40, mur., l.20-30-te XX.

415. DOM Nr 42, mur., 2 poł.XIX.

416. DOM Nr 43, mur., l.30-te XX.

417. DOM Nr 44, mur., 1 ćw.XX.

418. DOM Nr 46, mur., 4 ćw.XIX.

419. DOM Nr 47, mur., 4 ćw.XIX.

420. DOM Nr 51, mur., 4 ćw.XIX.

421. DOM Nr 55, mur., 4 ćw.XIX.

422. DOM Nr 56, mur., pocz.XX.

423. DOM, bez n-ru, mur., 4 ćw.XIX.

424. DOM, bez n-ru, mur., 1 ćw.XX.

425. DOM, bez n-ru, mur., 1 ćw.XX.

ul. Dworcowa

426. DOM, bez n-ru, mur., 1 ćw.XX.

ul. Mickiewicza

427. ZAGRODA Nr 58:

a. dom, mur./szach., 1 poł.XIX,

b. stodoła, mur./szach., poł.XIX.

428. ZAGRODA Nr 59:
a. dom, mur., k.XIX,
b. obora, mur., XIX/XX.
429. DOM Nr 4, mur., l.20-te XX.
430. DOM Nr 5, mur., 1 ćw.XX.
431. DOM Nr 6, mur./szach., 1 poł.XIX.
432. DOM Nr 7, mur., 4 ćw.XIX.
433. DOM Nr 8/9, mur., k.XIX.
434. DOM Nr 12, mur., 1 ćw.XX.
435. DOM Nr 13, mur., 4 ćw.XIX.
436. DOM Nr 16, mur., 1 ćw.XX.
437. DOM Nr 19, mur., 1 ćw.XX.
438. DOM Nr 21, mur., 1 ćw.XX.
439. DOM Nr 23, szach., 2 poł.XIX.
440. DOM Nr 24, mur., 1 ćw.XX.
441. DOM Nr 27, mur., 1 ćw.XIX.
442. DOM Nr 29, mur., 2 poł.XIX.
443. DOM Nr 31, szach., ok.poł.XIX.
444. DOM Nr 32, mur., 1 ćw.XX.
445. DOM Nr 33, szach., ok.poł.XIX.
446. DOM Nr 34, mur., 1 ćw.XX.
447. DOM Nr 35, mur./szach., przed 1850 – wykreślony z rejestru zabytków decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 9.02.2007 r.
448. DOM Nr 39, mur., 1 ćw.XX.
449. DOM Nr 40, mur., 1 ćw.XX.
450. DOM Nr 42, mur., 1 ćw.XX.
451. DOM Nr 43, mur., XIX/XX.
452. DOM Nr 44, mur., 1 ćw.XX.
453. DOM Nr 45, mur., XIX/XX.
454. DOM Nr 46, mur., ok.1850.
455. DOM Nr 52, mur., 2 poł.XIX.
456. DOM Nr 53, mur., XIX/XX.
457. DOM Nr 55, mur., l.20-te XX.
458. DOM Nr 57, mur., 2 poł.XIX.
459. DOM Nr 59a, mur., 4 ćw.XIX.
460. DOM Nr 65, mur., 2 poł.XIX.
461. DOM Nr 67, mur., 2 poł.XIX.
462. DOM Nr 72, mur., 4 ćw.XIX.
463. DOM Nr 73, mur., 1 ćw.XX.
464. DOM Nr 74, mur., 2 poł.XIX.
465. DOM Nr 75, mur., XIX/XX.
466. DOM Nr 77, mur., ok.poł.XIX.
467. DOM Nr 78, mur., XIX/XX.
468. DOM Nr 81, mur., XIX/XX.
469. DOM Nr 82, mur., 2 poł.XIX.
470. DOM Nr 83, mur., 1 ćw.XX.
471. DOM Nr 84, mur., 4 ćw.XIX.
472. DOM Nr 85, mur., 4 ćw.XIX.
473. DOM Nr 91, mur., l.20-te X.
474. DOM Nr 92, mur., k.XIX.
475. DOM Nr 97-98, mur., 4 ćw.XIX.
476. DOM Nr 99, mur., l.20-te XX.
477. DOM Nr 103, mur., l.20-te XX.
478. DOM Nr 104, mur., l.20-te XX.
479. DOM Nr 109, mur., l.20-te XX.
480. DOM Nr 110, mur., 1 ćw.XX.
481. DOM Nr 111, mur., 1 ćw.XX.
482. DOM Nr 112, mur., k.XIX.
483. DOM Nr 113, mur., XIX/XX.

484. DOM, bez n-ru, mur., 4 ćw.XIX.

SYPNIEWKO

485. DOM Nr 1, mur., 1 ćw.XX.

486. DOM Nr 14, mur., pocz.XX.

487. DOM Nr 18, mur., 1 ćw.XX.

488. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, poł.XIX.

TRZEBIESZKI

489. PARK WYPOCZYNKOWY, pocz.XX.

ZAGÓRZE

490. ZESPÓŁ DWORSKI:

a. dwór, mur., 2 poł.XIX,

b. stajnia, mur., XIX/XX.

491. ZESPÓŁ FOLWARCZNY ZAGÓRZE:

a. dom właściciela, ob. dom mieszkalny Nr 4, mur., 1 ćw.XX,

b. stajnia, spichlerz, ob.nie użytkowane, mur., 1 ćw.XX,

c. stajnia, ob. nieużytkowana, mur., 1 ćw.XX,

d. dom robotników folwarcznych, ob. dom Nr 2, mur., 1 ćw.XX,

e. dom robotników folwarcznych, ob. dom Nr 3, mur., 1 ćw.XX,

f. dom robotników folwarcznych, ob. dom Nr 4, mur., 1 ćw.XX.

3.3. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy (wpisane do rejestru zabytków – wykaz zespołów zabytków ruchomych).

- JASTROWIE, kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła

część wyposażenia, m.in. ołtarz główny, dwa ołtarze boczne, ambona, chrzcielnica, prospekt organowy, konfesjonały - wpisane do rejestru zabytków pod numerem 100/B decyzją z dnia 18.04.1973 r.

- JASTROWIE, kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski

część wyposażenia (krucyfiks, krzyż ołtarzowy, świeczniki) wpisana do rejestru zabytków pod numerem 101/B decyzją z dnia 20.04.1973 r.

- BRZEŹNICA, kościół filialny p.w. śś. Piotra i Pawła

wyposażenie, obejmujące m.in. ołtarz główny wraz z rzeźbami i obrazem, ambonę, feretron, wpisane do rejestru zabytków pod numerem 44-B decyzją z dnia 5.06.1970 r.

3.4. Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe – wykaz).

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art. 3, pkt 14 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W celu jego ochrony oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo tere-

nów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej cytowana wyżej ustawa przewiduje ochronę poprzez wpis do rejestru zabytków cennych kulturowo struktur przestrzennych – układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz krajobrazów kulturowych (art. 6 ust. 1, pkt 1 lit. a i b). Ochrona krajobrazu kulturowego powinna być komplementarna dla form ochronnych krajobrazu przyrodniczego wynikających ze stosownych przepisów o ochronie przyrody.

Obszar miasta i gminy Jastrowie posiada w swoich granicach terytorialnych obszar chronionego krajobrazu, ponadto na terenie gminy ustanowione są użytki ekologiczne i pomniki przyrody.

- Obszar chronionego krajobrazu - Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy obejmuje 60% powierzchni Gminy i Miasta Jastrowie.
- Użytki ekologiczne występujące na terenie Nadleśnictwa Jastrowie o łącznej powierzchni 176,66 ha
- Rezerwaty przyrody: Diabli Skok” rezerwat leśny zajmujący powierzchnię 11,71 ha i „Kozie Brody” rezerwat leśny zajmujący 9,44 ha.
- Rezerwat przyrody „Wielkopolska Dolina Rurzyca” krajobrazowy o łącznej powierzchni 896,06 ha. Rezerwat obejmuje północno-wschodnią część gminy Jastrowie, obszar doliny rzeki Rurzyca wraz z przyległymi do niej

lasami, jeziorami, nadrzecznymi torfowiskowymi i bijącymi źródłami.

- Miasto Jastrowie – układ urbanistyczny miasta Jastrowie wpisany do rejestru zabytków pod numerem 684/Wlkp/A decyzją WWKZ z dnia 15.07.2008 r. w granicach przedstawionych na załączniku graficznym nr 1 do niniejszego programu.

3.5. Zabytki archeologiczne.

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

Zabytek archeologiczny, to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące i skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

Na terenie gminy Jastrowie znajduje się 5 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

MIEJSCOWOŚĆ	OBSZAR AZP	OBIEKT	NR REJ.
Jastrowie, stan. 44	30-27/51	grodzisko	
Samborsko, stan. 2	31-26/20	grodzisko	
Samborsko, stan. 5	31-26/23	osada	
Samborsko, stan. 6	31-26/24	osada	
Sypniewo, stan. 1	30-24/30	grodzisko	

3.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej. Na terenie gminy zarejestrowano 3 sta-

nowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej grodziska.

miejsowość	obiekt
Jastrowie, stan. 44	grodzisko
Samborsko, stan. 2	grodzisko
Sypniewo, stan. 1	grodzisko

3.5.3. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne).

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo – konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski

(AZP). Systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez

obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten

sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Poniższa tabela prezentuje zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie miasta i gminy Jastrowie

GMINA JASTROWIE								Ogólna ilość stan. archeo.
Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk								
Grodziska	Cmentarzysk a płaskie	Cmentarzysk a kurhanowe	Osady	Punkty osadnicze	Ślady osadnicze	Inne	Ilość Faktów osadn.	
3	5	-	134	83	117	3	345	300

Terytorialnie według podziału Polski J. Kondrackiego gmina położona jest w makroregionie Pojezierze Południowopomorskie z mezoregionami:

- Pojezierze Szczecińskie
- Równina Wałecka
- Dolina Gwdy.

Gmina i Miasto Jastrowie położone jest w obrębie jednostki geologiczno-strukturalnej zwanej Wałem Pomorsko-Kujawskim. Gminę Jastrowie można podzielić na dwie części biorąc pod uwagę ukształtowanie powierzchni: część północna gminy jest wysoczyzną morenową w wyraźnym ciągu wzgórz i pagórków czołowo-morenowych, które zostały nałożone na rozległe powierzchnie wysoczyzny denno-morenowej falistej bądź płaskiej. Część południowa z kolei jest równiną sandrową, zbudowaną są z piasków i żwirów a efektem takiej budowy jest równinny lub lekko pofalowany krajobraz, poprzecinany dolinami rzecznyymi i rynnami jeziornymi. Doliny rzek zbudowane są z piasków i żwirów rzecznych, w dolinie Gwdy występują terasy rzeczne.

Ukształtowanie powierzchni i budowa geologiczna ma również swoje odzwierciedlenie w rozmieszczeniu osadnictwa pradziejowego na terenie gminy i miasta Jastrowie.

Najstarsze ślady osadnictwa na badanym obszarze wiążą się z środkowym okresem epoki kamienia, a więc mezolitem (około 8300-4300 p.n.e.). Była to ludność zbieracko-łowiecka prowadząca traperski typ gospodarowania.

Wyraźniejsze pozostałości po osadnictwie pochodzą z młodszej epoki kamienia, to jest neolitu (4300-1700 p.n.e.). Z różnych stanowisk z tego okresu pochodzą krzemienne i kamienne narzędzia pracy.

Szczególną aktywność na tych terenach zaznaczyła ludność kultury łużyckiej przypadającej na okres 1200-500 p.n.e. Wielkopolskę pokrywała w tym czasie gęsta już sieć osadnicza tej kultury. Na przełomie epoki brązu i żelaza (650-500 p.n.e.) pojawiła się tutaj ludność kultury pomorskiej przemieszczającej się z Pomorza do Wielkopolski.

Niewiele danych posiadamy na temat osadnictwa z młodszej epoki przedrzymskiego (II-I w. p.n.e.). Jak dotąd jedynych informacji dostarczyły nam badania realizowane w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Wyraźny wzrost osadnictwa notuje się na tych terenach na początku wczesnego okre-

su rzymskiego. Związane jest to z pojawiającym się tutaj osadnictwem ludności kultury wielbarskiej napływającej z Pomorza Wschodniego do Wielkopolski Północnej. Schyłek osadnictwa kultury wielbarskiej przypada na przełom II i III w. n.e., co wiąże się z odpływem ludności tej kultury w stronę Morza Czarnego. W późniejszym okresie rzymskim i wędrowek ludów (III-VI w. n.e.) na omawianym terenie pojawia się ludność kultury przeworskiej.

W VIII w. nastąpił rozwój osadnictwa wczesno-średniowiecznego. Na uwagę zasługują grodziska w Jastrowiu, Sypniewie i Samborsku, założone w VIII-IX w. Rozwój osadnictwa grodowego wpłynął na przemiany osadnictwa otwartego. Było to podstawą do kształtowania się wczesnoplemiennych, a później wczesnopiastowskich struktur osadniczych.

Osadnictwo w czasach nowożytnych na tych terenach śledzić możemy głównie poprzez źródła archeologiczne pochodzące z penetracji powierzchniowych wykonywanych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski.

Gmina Jastrowie należy do najbardziej zalesionych gmin w kraju, warunki do osadnictwa w pradziejach nie były tu wszędzie dogodne. Stanowiska archeologiczne występują głównie na skrajach i krawędziach dolin rzek i mniejszych cieków wodnych oraz na wypiętrzonych terenach na glebach piaszczystych. Osadnictwo koncentruje się po obu stronach rzeki Płytnicy, na terasach zalewowych rzek Młynówki i Samborki oraz nad innymi mniejszymi ciekami wodnymi. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane są wzdłuż brzegów jeziora Businowo oraz wokół wsi Nadarzyce i Sypniewko.

Uwagę zwracają ślady najstarszego osadnictwa mezolitycznego – neolitycznego występujące na stanowiskach wielokulturowych głównie z materiałem należącym do kultury pomorskiej i z okresu wpływów rzymskich w okolicach Jastrowia i Nadarzac. Osadnictwo kultury łużyckiej i pomorskiej występujące w połączeniu z materiałami rzymskimi i wczesnośredniowiecznymi, koncentruje się w okolicach Nadarzac, Jastrowia i Sypniewa. W okresie wczesnego średniowiecza zajmowane są nie tylko rejony dolin rzecznych, ale i tereny wysoczyzny. W tym czasie kształtuje się obecny układ miejscowości, stanowiska średniowieczne i nowożytnie występujące w pobliżu obecnych miejscowości wyznaczają

tym samym ich metrykę.

Kultura wczesnego i późnego średniowiecza z licznym materiałem ceramicznym występuje głównie w rejonie miejscowości Jastrowie, Sypniewo i Samborsko, co jest związane z powstaniem w tym okresie grodzisk a później z przebudową stosunków osadniczych, lokacją wsi i powstaniem na przełomie

XIV/XV w. prężnego ośrodka, jakim było Jastrowie

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
BUDY	Kościół filialny p.w. św. Jana Chrzciciela	4
BRZEŹNICA	Kościół filialny p.w. św. Piotra i Pawła	4
	Cmentarz przykościelny	3
JASTROWIE	Kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski, ul. Mickiewicza	4
	Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Michała Archanioła	
	kościół	4
	plebania	4
	katolicki dom spotkań	4
	cmentarz	4
JASTROWIE	Cmentarz Żydowski, ul. Kilińszczaków	3
	Cmentarz ewangelicki, ul. Cmentarna	3
	Dom, ul. Konopnickiej 71	4 – zrekonstruowany w latach 1992 – '94
	Ratusz - „Kamienny Dom”, ul. Wojska Polskiego 11	3
SAMBORSKO	Cmentarz przykościelny	4
	Cmentarz ewangelicki	3
	Kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP	4
SYPNIEWO	Dom, ul. Mickiewicza 58	4
	Cmentarz katolicki	3
TRZEBIESZKI	Park wypoczynkowy	3

LEGENDA:

1. Bardzo zły
2. Zły
3. Dostateczny
4. Dobry
5. Bardzo dobry

- Kościół filialny p.w. św. Jana Chrzciciela w Budach wzniesiony w 1858 r. Fundamenty w stanie dobrym. Na elewacji wschodniej i zachodniej nad zwieńczeniami otworów okiennych widoczne pęknięcia w formie rys wzdłuż spoin naprawiane w roku 1985. Więźba dachowa w stanie dobrym. Pokrycie wtórne (pierwotnie dachówka karpiówka) w stanie dobrym. Posadzki pierwotne w stanie dobrym – przemalowane. Stolarka drzwiowa w stanie dobrym, drzwi wejściowe nowe. W nawie w oknach w osiach zewnętrzny współczesne witraże, okna w stanie dobrym. Konserwacji wymaga oszklenie w

rozecie nad portalem. Stan wyposażenia dobry, jednak obiekty wadliwie przemalowane. Stan techniczny budynku ogólnie dostateczny. Należałoby zbadać rysy w górnej partii ścian zewnętrznych celem oceny czy przeprowadzone naprawy były wystarczające i co było przyczyną pojawienia się tego rodzaju spękań. Ponadto konserwacji wymaga oszklenie rozety nad wejściem głównym do kościoła.

- Kościół filialny p.w. św. Piotra i Pawła w Brzeźnicy powstał 1650 roku jako drewniany z tego okresu zachowała się jedynie wieża. W roku 1847 w miejscu dawnego drewnianego wybudowano nowy

murowany kościół, który wraz z drewnianą wieżą dotrwał do czasów obecnych. Obiekt ten znajduje się w stanie dobrym, jest poprawnie utrzymywany. W roku 1989 przeprowadzono remont wieży. W roku 2005 dokonano remontu kościoła polegającego na wymianie pokrycia dachowego z dachówki zakładkowej na nową ceramiczną dachówkę również zakładkową oraz wymiany stolarki okiennej na nowe drewniane odtwarzające historyczne wykroje, wymiary i podziały. Po przeprowadzonym remoncie czynem społecznym pomalowano ściany we wnętrzu obiektu.

- Cmentarz przykościelny w Brzeźnicy zadbane, jednak jego układ został zatarty, nagrobki usunięto. Charakter rozplanowania regularny z czytelnymi granicami i centralnie usytuowanym kościołem. Usytuowany na niewielkim wzniesieniu od zachodu i południa łagodnie oskarpowanym. Cmentarz przykościelny otoczony płotem drewnianym porastającym drzewa liściaste. Od wschodu przylegają do niego pola uprawne.

- Kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski, ul. Mickiewicza w Jastrowiu wzniesiony w latach 1880 – 1882 dla miejscowych ewangelików w stylu eklektycznym inspirowanym neogotykiem i neoromanizmem. W roku 1947 został przejęty przez parafię rzymsko – katolicką p.w. św. Michała Archaniola w Jastrowiu i poświęcony pod wezwaniem NMP Królowej Polski. W roku 1975 dekretem Kurii Biskupiej Koszalińsko – kołobrzesckiej przy kościele powołano wikarię a w roku 1982 przekształcono ją w samodzielną parafię. Kościół znajduje się w dobrym stanie technicznym. Przy obiekcie prowadzono liczne drobne prace remontowe. W 1982 przeprowadzono remont dachu, pokryto blachą wieżyczki, kotłownię, zakrystię i prezbiterium. Złożono rynny i rury spustowe. W roku 1983 złożono instalację centralnego ogrzewania, wykonano ołtarz soborowy oraz ołtarz św. Maksymiliana Kolbe. W roku 1984 pomalowano kościół wewnątrz oraz oszklono duże okno w elewacji frontowej i okna na chórze. W latach 1988 – '92 wykonano remont organów, położono nowe posadzki oraz doprowadzono wodę do kościoła. W roku 1996 wykonano remont elewacji wieży jednak prace te zostały wykonane niezgodnie z zasadami konserwatorskimi. W roku 1997 przełożono tupek nad nawą z uzupełnieniem brakujących części od wschodu poprzez zastosowanie dachówki bitumicznej. W roku 2007 wykonano prace remontowe – konserwatorskie wieży kościoła polegające na: naprawie pokrycia wieży, oczyszczeniu elewacji wieży i uzupełnieniu ubytków ceglanych oraz wymianie drewnianych żaluzji i naprawie drewnianych schodów wewnętrznych. Prace te zostały wykonane zgodnie ze sztuką konserwatorską.

- Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Michała Archaniola w Jastrowiu

- kościół p.w. św. Michała Archaniola wzniesiony został na miejscu poprzedniego szachulcowego w 1913 r. w stylu neobarkowym. Kościół wybu-

dowano ze składek wiernych. Do jego wnętrza z poprzedniego kościoła przeniesiono wyposażenie. Pierwszego remontu kościoła dokonano ok. 1930 r. przed rokiem 1982 pokryto dach nową dachówką, założono rynny przeprowadzono prace malarskie i konserwatorskie we wnętrzu kościoła, przeprowadzono kapitalny remont organów. W latach 1984 – '87 przeprowadzono restaurację malowideł w kościele, konserwację ołtarzy i ambony, remont elewacji poprzez naprawę tynków, zainstalowano w prezbiterium nowe witraże. W roku 1998 pomalowano elewację kościoła, w 2002 r. przeprowadzono remont organów, a w 2009 wymianę pokrycia dachowego na nowe z ceramicznej dachówki karpiołki wraz z obróbkami blacharskimi zgodnie ze sztuką konserwatorską.

- Plebania została wzniesiona w 1870 r. przez ówczesnego proboszcza Franza Fenglera, który pełnił posługę kapłańską w Jastrowiu w latach 1858 – 1905 i pochowany jest na cmentarzu przykościelnym. Data budowy odlana została na żeliwnym krzyżu wieńczącym ryzalit wraz z pozdrowieniem: „Laudetur Jesus Chrystus In Eternam F.F. 1870”. Plebania zawsze pełniła funkcję domu proboszcza. Budynek w stanie prawie niezmienionym znajduje się w dobrym stanie technicznym. W obiekcie w latach 1993 – '97 wymieniono stolarki okienne na nowe drewniane odtwarzające historyczne wykroje, wymiary oraz podziały a także wymieniono podłogi, w roku 1999 zainstalowano centralne ogrzewanie a w 2001 r. wymieniono zniszczoną dachówkę na nową ceramiczną, zakładkową.

- Katolicki dom spotkań, ob. salka parafialna został wzniesiony na pocz. XX wieku. Po 1945 budynek pełnił funkcje salki katechetycznej. Budynek znajduje się w dobrym stanie technicznym. Przed rokiem 1984 (istniejąca dokumentacja fotograficzna z tego właśnie roku) zamurowano dwa otwory okienne w parterze. W roku 2000 wymieniono stolarki okienne w całym budynku na nowe drewniane z zachowaniem wymiarów i podziałów. W 2001 r. przeprowadzono remont wewnątrz: położono nowe posadzki oraz zainstalowano współczesny kominek z wkładem do ogrzewania.

- cmentarz przykościelny założony w 1903 r. o regularnym charakterze posiada czytelne granice pierwotnego układu. Znajduje się na nim 1 nagrobek proboszcza parafii z lat 1858 – 1905 Franza Fenglera. Cmentarz porasta starodrzew w dobrym stanie zdrowotnym.

- „KAMIENNY DOM”, ob. Bibliotek w Jastrowiu przy ul. Wojska Polskiego 11 wzniesiony został jako siedziba Ekonomii Jastrowskiej prawdopodobnie pod koniec XVI wieku, między 1590 a 1612 rokiem w stylu późnorennesansowym. W czasie potopu szwedzkiego budynek zwany już wtedy „kamiennym domem” został spalony. W 1677 r. starosta ujsko – pilski Krzysztof Grzymułowski przekazał „kamienny dom” na ratusz i w tym czasie otrzymał

on drewniana wieżę. Prawdopodobnie z tego okresu pochodzi kamienny kartusz z herbem miasta z orłem polskim oraz wstęgą z datą „1603 r.” Obiekt pełnił rolę nie tylko ratusza miejskiego ale do czasu budowy kościoła ewangelickiego w 1786 r. odbywały się w nim także nabożeństwa protestanckie. Do 1737 r. mieściła się tu siedziba szkoły miejskiej. Istniejący budynek ratusza ulegał licznym przeróbkom w 1801 r., w 1866 r. przeróbka więźby dachowej przez Zimmermanna, w 2 połowie XIX wieku i ok. 1930 r. dokonano częściowej wymiany stolarek okiennych oraz poszerzono otwór okienny w elewacji północnej na parterze, powiększono budynek o część zachodnią nakryta płaskim dachem i scalono ją pod względem wyglądu elewacji z częścią starszą, ok. 1930 r. dokonano wymiany stolarek drzwiowych, przebudowano wnętrze na piętrze wzmocniając strop jednej z sal żeliwną kolumnką oraz dokonano wymiany stopni klatki schodowej na granitowe. W roku 1933 rozebrano drewnianą wieżę. Po 1945 r. w budynku mieścił się Urząd Stanu Cywilnego a następnie Miejski Dom Kultury od 1960 r. wraz z biblioteką. Ponadto w roku 1975 dokonano kapitalnego remontu budynku wraz z przebudową ścian na piętrze i montażem centralnego ogrzewania. W roku 2009 przeprowadzono remont więźby dachowej wraz z wymianą pokrycia dachowego na nowe wykonane z ceramicznej zakładkowej dachówki glazurowanej. Ponadto na rok bieżący zaplanowano remont i osuszenie ścian parteru, położenie nowej posadzki w hollu z płyt kamiennych wymianę stolarek drzwiowych z zachowaniem historycznych wymiarów, wykrojów i detali architektonicznych.

- Dom przy ul. Konopnickiej 71 w Jastrowiu zbudowany został pod koniec XVIII wieku w konstrukcji szachulcowej. Jest przykładem kalenicowej z dachem naczółkowym zabudowy mieszkalnej lub rzemieślniczej małego miasta typowej dla tego terenu i czasu, nielicznie już reprezentowanej na terenie Jastrowia. W roku 1991 obiekt ze względu na bardzo zły stan techniczny został rozebrany do fundamentów i w latach kolejnych do 1994 r. odbudowany z odtworzeniem gabarytów i architektury obiektu. Obiekt obecny wzniesiony jest z cegły, otynkowany i obłożony imitacją konstrukcji szachulcowej. Jego stan techniczny jest dobry.

- Cmentarz żydowski, ul. Kilińszczaków w Jastrowiu założony został w XVIII wieku. Najstarszy istniejący na cmentarzu nagrobek ma datę 1856 r. Teren cmentarza nieogrodzony z pozostałościami dawnego ogrodzenia w formie ceglanych słupów bramnych. Na terenie cmentarza liczny starodrzew w układzie z połowy XIX wieku. Charakter rozplanowania cmentarza swobodny z czytelnym układem rzędowych nagrobków i mogił oraz czytelnymi granicami. Stan zachowania cmentarza wskazuje na konieczność jego ogrodzenia, uporządkowania zachowania i zabezpieczenia najwartościowszych nagrobków oraz przeprowadzenia prac pielęgnacyjnych drzewostanu.

- Cmentarz ewangelicki, ul. Cmentarna w Jastrowiu założony został w 2 połowie XIX wieku. Najstarszy istniejący na cmentarzu nagrobek ma datę 1865 r. Teren cmentarza nieogrodzony z pozostałościami dawnego ogrodzenia w formie słupów bramnych. Na terenie cmentarza liczny starodrzew. Charakter rozplanowania cmentarza regularny, kwaterowy z czytelnymi granicami, czytelnym układem i kompozycją roślinną. Nagrobki zachowane w niewielkiej części i zdewastowane. Stan zachowania cmentarza wskazuje na konieczność jego ogrodzenia, uporządkowania, zabezpieczenia najcenniejszych elementów sepulkralnych oraz przeprowadzenia prac pielęgnacyjnych drzewostanu.

- Cmentarz przykościelny w Samborsku niegrzebalny założony został w 1882 r. przez ewangelików. Na jego obszarze w centrum wzniesiono w tym samym roku kościół ewangelicki obecnie filialny p.w. Przemienienia Pańskiego. z kamienia polnego i cegły jako neoromański. W zachodniej części cmentarza usytuowana jest drewniana dzwonnica z końca XIX wieku. Teren cmentarza ogrodzony siatką rozciągnięta na betonowych słupach z wysokim dobrze zachowanym starodrzewiem. Układ regularny, granice czytelne.

- Cmentarz ewangelicki w Samborsku założony w 1880 r., obecnie nieczynny. Najstarszymi nagrobkami na cmentarzu są żeliwne krzyże z datami: 1887, 1890, 1893 i 1894. Charakter rozplanowania regularny z czytelnymi granicami układu pierwotnego i czytelnym układem dwukwaterowym. Teren cmentarz nieogrodzony, nagrobki zniszczone, drzewostan zredukowany.

- Kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP w Sypniewie wzniesiono w latach 1835 – 1836 w miejscu starszego szachulcowego, z którego pochodzą ołtarze. Obiekt ten znajduje się w stanie dobrym, jest poprawnie utrzymywany. Przy kościele przeprowadzono prace remontowe polegające na wymianie pokrycia dachowego ceramicznej dachówki karpówki w układzie w koronkę na nową ceramiczną dachówkę zakładkową. Ponadto w 2006 r. przeprowadzono remont zachowawczy wieży kościoła polegający na wymianie pokrycia wieży, wymianie deskiowania zwieńczenia wieży z jej impregnacją oraz naprawie wewnętrznych i zewnętrznych wieży.

- Dom usytuowany przy ul. Mickiewicza 58 w Sypniewie nie posiada wyraźnych cech stylowych. Jego czas powstania datuje się na ok. połowę XIX wieku. Jest budynkiem mieszkalnym użytkowanym w dobrym stanie technicznym. W jego fasadzie po 1966 r. zlikwidowany został trójkatny przyczółek. Ponadto w 1997 r. przeprowadzono remont więźby, pokrycia dachowego, wykonano nowe tynki elewacji, dobudowano łazienkę, ponadto wymieniono stolarkę okienną i częściowo drzwiową.

- Cmentarz katolicki w Sypniewie założony w połowie XIX wieku. Najstarsze nagrobki z datami: 1877, 1878, 1900, 1901, 1902 i 1907 r. Cmentarz ten został dwukrotnie powiększany: w okresie

międzywojennym o 15 arów i po 1945 r o 55 arów w stronę południową i zachodnią. Charakter rozplanowania regularny z czytelnym układem pierwotnego cmentarza. Zachowane pojedyncze nagrobki oraz drzewostan w alei głównej starego cmentarza. Cześć starsza zaniedbana.

- Park wypoczynkowy w Trzebieszkach założony został na początku XX wieku. Jego granice i układ kompozycyjny z dużą ilością starego drzewostanu jest w większej części zachowany. Na jego terenie znajdują się współczesny hotel i szachulcowa restauracja. Z uwagi na fakt, iż park ma charakter wypoczynkowy, w większej części krajobrazowy zalecane jest przeprowadzenie prac porządkowych w części przy hotelu i restauracji.

Wszystkie prace przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków po uprzednim uzgodnieniu ich zakresu w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Poznaniu – Delegatura w Pile.

4.1.2. Stan zachowania zabytków ruchomych.

a) wpisanych do rejestru zabytków

- JASTROWIE, kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła

Stan zachowania wyposażenia wpisanego do rejestru zabytków ogólnie dostateczny – drewniane elementy przemalowane (ołtarze, rzeźby, ambona, prospekt organowy, konfesjonały). Na niektórych elementach widoczne ślady żerowania drewnojadów (np. figura św. Jan Nepomucena z ołtarza głównego, pokrywa chrzcielnicy), na ambonie drobne uszkodzenia ornamentów.

Pozostałe elementy zabytkowego wyposażenia ujęte w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – m.in. polichromia stropu z przedstawieniem św. Michała Archanioła, ewangelistów i innych świętych oraz komplet ławek. Stan zachowania ogólnie dostateczny – polichromie częściowo przemalowane.

- JASTROWIE, kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski

Stan zachowania obiektów wpisanych do rejestru – ogólnie dostateczny (na krucyfiksie uszkodzenia polichromii, wyroby metalowe wtórnie pokryte warstwą srebrzanki).

Pozostałe elementy zabytkowego wyposażenia ujęte w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – m.in. kropielnica, prospekt organowy oraz komplet ławek. Stan zachowania ogólnie dostateczny – prospekt organowy oraz ławki przemalowane.

- BRZEŹNICA, kościół filialny p.w. śś. Piotra i Pawła

Stan zachowania obiektów wpisanych do rejestru zabytków dostateczny: ołtarz, rzeźby, ambona przemalowane – obecna warstwa malarska niewłaściwa, zniekształca walory zabytkowe. Wskazana jest konserwacja ww. obiektów, która przywróci ich pierwotny wygląd.

b) ujętych w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora

Zabytków

- BRZEŹNICA, kościół filialny p.w. Chrystusa Króla Zespół wystroju i wyposażenia, w skład którego wchodzi m.in: ołtarz główny wraz z obrazem, ambona, kropielnica, prospekt organowy, polichromia figuralna (z przedstawieniami Chrystusa, apostołów, symboli ewangelistów) i ornamentalna -pokrywająca strop, balustradę empory, łuk tęczy oraz ściany. Stan zachowania ogólnie dostateczny. Na polichromowanym stropie widoczne zacieki.

- BUDY, kościół filialny p.w. Narodzenia św. Jana Chrzciciela

Pojedyncze elementy wyposażenia – m.in. ołtarz główny wraz z rzeźbami. Stan zachowania dostateczny – obiekt przemalowany.

- SAMBORSKO, kościół filialny p.w. Przemienienia Pańskiego

Wyposażenie, obejmujące m.in. kropielnicę, prospekt organowy oraz komplet ławek. Stan wyposażenia ogólnie dobry.

- SYPNIEWO, kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP

Zespół wyposażenia, w skład którego wchodzi m.in. ołtarze boczne wraz z obrazami, ambona, chrzcielnica, kropielnica, prospekt organowy, rzeźby. Stan ich zachowania – dostateczny. Ołtarze, ambona, chrzcielnica, prospekt organowy są przemalowane – wtórna warstwa malarska zaciera ich walory zabytkowe i estetyczne. Obrazy ołtarzowe - pociemniałe, zabrudzone, spękane, z ubytkami Wskazane przeprowadzenie konserwacji, która przywróci pierwotny wygląd wyposażenia kościoła.

4.1.3. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych

Stanowiska archeologiczne nie wpisane do rejestru zabytków, ujawnione głównie podczas badań AZP, stanowią podstawową i najliczniejszą grupę, która składa się na archeologiczne dziedzictwo kulturowe. Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych.

W myśl art. 6 pkt 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568) wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Aktualnie zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja piasek i żwirowni. Istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali, których rozmiarów nie potrafimy ocenić. Działalność ta szczególnie zagraża cmentarzyskom zlokalizowanym na terenie gminy.

Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego – jak już wspomniano użycie ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa na obrzeżach miast, budowa dróg. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Wysoki stopień zurbanizowania ma samo miasto Jastrowie. Zabytkowy układ urbanistyczny miasta, nakazuje szczególną ochronę pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w jego obrębie.

Aby zapobiec zniszczeniu stanowisk archeologicznych, prace ziemne prowadzone w strefie ochrony stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jest to szczególnie ważne podczas takich inwestycji jak budowa obwodnic, dróg, zbiorników retencyjnych, kopalń kruszywa, gdyż inwestycje te z uwagi na szerokopłaszczyznowy charakter prac ziemnych, w bezpowrotny sposób niszczą substancję zabytkową i obiekty archeologiczne.

Przebudowa układów urbanistycznych, ruralistycznych i założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na tym terenie. Pozwalają skorygować, uszczegółowić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwi uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem rekreacyjnym obecnie, często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Rozwój przemysłu, turystyki, budownictwa mieszkaniowego, może stanowić istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych, dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4.1.4. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie.

a) nieruchomości

Na terenie gminy Jastrowie występuje 22 zewidencjonowanych zabytkowych cmentarzy w tym 7 wpisanych do rejestru zabytków. W gminie występuje 6 katolickich cmentarzy, 15 – ewangelickich, 1 żydowski. Jest to jeden z najbardziej zagrożonych

pod względem konserwatorskim obszarów. Cmentarze te w przeważającej większości są nieczynne i nie zagospodarowane, więc ulegają postępującej degradacji. Wiele z nich jest nieogrodzonych stąd pozostałości starych nagrobków i metalowych krat z uwagi na łatwy dostęp oraz na zarośnięcie samosiejkami i licznymi krzewami są zagrożone kradzieżą

Gmina Jastrowie oprócz pojedynczych, częściowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nie posiada ogólnego planu będącego prawem miejscowym. Fakt ten z punktu widzenia ochrony konserwatorskiej jest istotnym zagrożeniem dla zabytków nieruchomych figurujących w ewidencji WWKZ. Bowiem ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy jest jedną z czterech form ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Pozostałe - wpis do rejestru zabytków, dotyczy nielicznej grupy obiektów w gminie Jastrowie, zaś uznanie za pomnik historii i utworzenie parku kulturowego, obecnie gminy nie dotyczy. Brak szczegółowych zapisów dotyczących ochrony historycznych założeń ruralistycznych, zespołów folwarcznych, wspomnianych wyżej cmentarzy i parków nie wpisanych do rejestru zabytków oraz pojedynczych obiektów architektury spowodować może nieodwracalne, daleko idące przekształcenia przestrzenne, kubaturowe, materiałowe oraz architektoniczne krajobrazu kulturowego gminy.

Znacznym zagrożeniem dotyczącym układu i wnętrza urbanistycznego miasta Jastrowie wpisanego do rejestru zabytków, jest degradacja zabytkowej substancji spowodowana wymogami współczesnej cywilizacji. Wymiana historycznej tkanki budynków w postaci oryginalnych drewnianych stolarek okiennych i drzwiowych, ceramicznego pokrycia dachowego, a także pozbawianie budynków ich pierwotnych dekoracji architektonicznych negatywnie wpływa nie tylko na same obiekty, ale także na zabytkowe wnętrza miejscowości. Podobne problemy związane z wystrojem elewacji dotyczą także charakterystycznej zabudowy wiejskiej i folwarcznej. Zagrożenia te związane są nie tylko z wymianą stolarek okiennych i drzwiowych, ale także powiązane niejednokrotnie z powiększeniami otworów okiennych bądź ich zamurowaniami a także niekontrolowanymi rozbudowami zniekształcając w ten sposób zabytkowy wizerunek zabudowy.

Ponadto na terenie gminy rozpoznano następujące zespoły folwarczne: zespół folwarczny Schönwalde w Byszkach, zespół folwarczny Zimne w Jastrowiu, 2 zespoły folwarczne w Samborsku, zespół dworski – folwarczny w Sypniewie oraz zespół folwarczny w Zagórzcu. Ten obszar także jest zagrożony pod względem utraty swych układów przestrzennych. W większości zabudowania folwarczne i układy przestrzenne są już znacznie przekształcone, wiele obiektów już nie istnieje, wiele zostało znacznie przebudowanych a także powstały nowe niesharmonizowane zarówno architektonicznie jak i przestrzennie z zabytkowymi pozostałościami.

b) archeologicznych

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych na terenie miasta i gminy Jastrowie, są jak już wspomniano wcześniej, wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych. Należą do nich między innymi planowane na najbliższe lata inwestycje:

- Budowa kanalizacji sanitarno-deszczowej w północno-zachodniej części Jastrowie
- Budowa wodociągu Samborsko – Brzeźnica
- Budowa boisk programu Orlik
- Budowa farmy wiatrowej w okolicach Samborska
- Budowa kanalizacji na terenach wiejskich (w przypadku pozyskania środków)

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zawartych w opiniach i decyzjach WWKZ.

Jak już wspomniano wyżej, z uwagi na wpis układu urbanistycznego miasta Jastrowie do rejestru zabytków, w przypadku prac ziemnych ochroną objęte są nawarstwienia kulturowe w jego obrębie.

4.2. Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Jastrowie (wynikająca ze studium ochrona zabytków nieruchomych i dziedzictwa archeologicznego).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Jastrowie zostało przyjęte uchwałą Nr 104/2008 Rady Miejskiej w Jastrowiu z dnia 27 maja 2008 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Jastrowie w obrębach geodezyjnych Samborsko i Jastrowie. Jednolity tekst studium oraz rysunki studium, stanowiące załącznik do nr 1 do uchwały stają się obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Jastrowie

W rozdziale 3.3. zawarto rys historyczny miasta i gminy Jastrowie od pradziejów po czasy współczesne.

W kolejnym rozdziale 3.4. „Krajobraz kulturowy i dziedzictwo historyczne” zamieszczono wykaz obiektów nieruchomych ujętych w ewidencji WWKZ oraz wpisanych o rejestru zabytków a także wykaz stanowisk archeologicznych z terenu miasta i gminy Jastrowie.

Rozdział 4. poświęcony jest kierunkom ochrony dziedzictwa kulturowego. Punkt 4.2. zatytułowany: „Kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego” opisuje zakres i przedmiot ochrony konserwatorskiej

W rozdziale 4.1.4. „Strefa zainwestowania miejskiego” zawarto zapis dotyczący zasad obowiązują-

cych w zainwestowanym obszarze Jastrowia: obowiązek ochrony strefy ochrony konserwatorskiej historycznej zabudowy miasta oraz ochrony ekspozycji krajobrazowej miasta.

4.2.1. Ochrona strefowa układu urbanistycznego miasta

Wyznacza się dwie strefy ochrony zabytkowego układu przestrzennego Jastrowia oznaczona na mapie w skali 1:400

strefę A – ścisłej ochrony konserwatorskiej układu przestrzennego miasta, dla której ustala się:

- zachowanie historycznych obowiązujących linii zabudowy (...)
- zachowanie kalenicowego układu dachów oraz kąta nachylenia połączy dachowych
- zachowanie nieprzekraczalnej wysokości zabudowy do 3 kondygnacji (...)
- zachowanie historycznych linii podziału geodezyjnego na działki – bez prawa podziału w sposób nie udokumentowany historycznie lub na podstawie badań archeologicznych
- zachowanie lub rekonstrukcja historycznego detalu architektonicznego, układu stolarki okiennej, proporcji i układu okien na elewacji i lukarn na dachu
- ograniczenie wprowadzanych materiałów elewacyjnych oraz pokrycia dachu do tradycyjnie stosowanych w wiekach XVIII i XIX
- w miarę możliwości rekonstrukcja brukowanej nawierzchni ulic i placów; oraz elementów małej architektury
- zakaz lokalizacji reklam wolno stojących – poza formami przewidzianymi w opracowanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego historycznych zespołów zabudowy
- uzgadnianie wszelkich inwestycji ze służbą konserwatorską

strefę B- ochrony konserwatorskiej układu przestrzennego miasta, dla której ustala się:

- zachowanie historycznych linii zabudowy (...)
- zachowanie nieprzekraczalnej wysokości zabudowy do 3 kondygnacji (...)
- nawiązanie stosowanym detalem, kolorystyką i rozwiązaniami projektowymi, układem dachu, proporcjami elementów kompozycji, rozplanowaniem działek do zabudowy historycznej

4.2.2. ochrona układów ruralistycznych wsi

Wyznacza się następujące wsie i części wsi do ochrony strefowej: Budy, Brzeźnica, Nadarzycie, Sypniewo, Samborsko. Dla stref ochrony układu ruralistycznego zaznaczonych na mapach w skali 1:10000 ustala się:

- zakaz zabudowy historycznych: dróg, ulic, placów, obszarów wolnych od zabudowy
- zakaz lokalizacji nowych ulic, dróg, placów w miejscach dawnej zabudowy
- utrzymanie historycznych linii zabudowy, gabarytów zabudowy (...)
- utrzymanie zasad zagospodarowania działek

budowlanych (...)

- zachowanie lub rekonstrukcję dominant kompozycyjnych, w tym zieleni wysokiej
- zachowanie typu wsi – Sypniewo – wieś pałacowa – układ owalnicowy z nawarstwieniami kulturowymi, pozostałe wsie - wielodrożnice

4.2.3. Ochrona strefowa ekspozycji

Wyznacza się strefy ochrony ekspozycji wokół wsi, we wsiach lub ich częściach: Nadarzycie, Sypniewko, Sypniewo, Brzeźnica oraz wokół miasta i w mieście Jastrowie, zaznaczone na mapach w skali 1:4000, 1:10000, 1:25000. W strefach ustala się:

- zakaz zabudowy i zagospodarowania terenu w sposób znaczne przesłaniający ekspozycje miejscowości lub obniżający walory tej ekspozycji
- zakaz zabudowy i zagospodarowania terenu w sposób dewastujący sylwetę eksponowanej miejscowości a w szczególności wprowadzanie obcych nieuzasadnionych historycznie elementów dominujących
- sukcesywną rewaloryzację zniszczonych fragmentów eksponowanych miejscowości (...)
- sukcesywne zagospodarowywanie obszarów umożliwiających odbiór ekspozycji

4.2.4. ochrona zabytkowego krajobrazu kulturowego

W rozdziale tym postuluje się o ustanowienie rezerwatów kulturowych: Zdbice, Nadarzycie i parku kulturowego Jastrowie

4.2.5. ochrona konserwatorska dóbr kultury

W rozdziale tym zawarty jest spis obiektów postulowanych do objęcia ochroną konserwatorską, w tym:

- fortyfikacji ziemnych i ruin schronów bojowych Pozycji Głównej Wału Pomorskiego – Morzyca – Nadarzyce
- ruin schronów wyrzutni rakietowych Armii Radzieckiej Kolonia Brzeźnica
- ruiny mostu kolejowego na Gwdzie, nasypy i wiadukty zlikwidowanej linii kolejowej Piła – Jastrowie – Szczecinek w Wądołku
- wiaduktu dawnej linii kolejowej Czaplinek – Złotów
- nasypy i wiadukty istniejącej linii kolejowej Piła – Szczecinek
- mostu kolejowego na Rurzycy
- kapliczki murowanej przydrożnej w Nadarzycach
- szpalerów zieleni przydrożnej
- cmentarza protestanckiego w Brzeźnicy
- alei dojazdowej do nieistniejącego gospodarstwa - Brzeźnica
- cmentarza – mogiły nad jeziorem Busino
- parków podworskich w Byszkach, PGR Jastrowie i Zagórz
- leśniczówek: Prądy, Wrzosa i Smolary

Ponadto w punkcie tym stwierdza się konieczność dokonania analizy stanu faktycznego obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w ewidencji.

4.2.6. Opracowania planistyczne.

W punkcie tym zaznacza się konieczność uwzględniania w planach zagospodarowania przestrzennego oraz w ich zmianach ochronę dóbr kultury – w szczególności poprzez ustanawianie lokalnych warunków ochrony ekspozycji obiektów zabytkowych i chronionych, w tym ustalenia dotyczące ochrony stanowisk archeologicznych.

4.2.7. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Rozdział ten dotyczy ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego związanego z wprowadzeniem funkcji elektrowni wiatrowych. W miejscu tym wprowadzono zapis:

Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek uzgadniania z właściwym miejscowo Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, przed uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na budowę wszelkich prac ziemnych związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu w celu wprowadzeniu funkcji elektrowni wiatrowych wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i drogami dojazdowymi oraz pod zabudowę zagrodową, w celu ustalenia obowiązującego zakresu badań archeologicznych.

Jednocześnie podkreśla się, że projektując elektrownie wiatrowe należy uwzględnić właściwą odległość od trzech stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków (jednego grodziska i dwóch osad wczesnośredniowiecznych), aby nie stanowiły dla nich zagrożenia.

4.3. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Jastrowie

Gmina Jastrowie nie posiada Gminnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego. Obowiązują 4 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, są to: miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Jastrowie, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Nadarzyce, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla farmy wiatrowej w obrębach geodezyjnych Samborsko i Jastrowie oraz miejscowy plan szczegółowego zagospodarowania przestrzennego Osiedla Jedności Robotniczej w Jastrowiu.

Wobec tak małej liczby obowiązujących planów, inwestycje w gminie i mieście Jastrowie dla obszarów ich pozbawionych, wykonywane są na podstawie decyzji o warunkach zabudowy i inwestycji celu publicznego.

Spośród wymienionych wyżej planów zagospodarowania przestrzennego 3 zawierają zapisy pozwalające na ochronę zabytków archeologicznych. Należą do nich:

1. Uchwała nr 140/2008 Rady Miejskiej w Jastrowiu z dnia 25 listopada 2008 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla farmy wiatrowej w obrębach geodezyjnych Samborsko i Jastrowie:

- w §2. p. 3. wprowadzono zapis: „Zagospodarowanie terenu i prowadzenie prac budowlanych w zasięgu stref ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych a także w otoczeniu zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków wymaga uzgodnienia z właściwym miejscowo wojewódzkim konserwatorem zabytków”.

2. Uchwała Nr 155/2005 Rady Miejskiej w Jastrowiu z dnia 15 marca 2005 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Nadarzycie.

- w §6 wprowadzono zapisy:

1. Na obszarze objętym planem ochrona zabytków obejmuje, ujęte w ewidencji dóbr kultury:

- 1) cmentarz ewangelicko – augsburski z końca XIX w.
- 2) cmentarz katolicki z połowy XIX w.
- 3) kapliczka przy drodze do Sypniewa, z II połowy XIX w,
- 4) budynki, oznaczone graficznie na rysunku

2. Dla cmentarzy, budynków i kapliczek objętych ochroną konserwatorską ustala się obowiązek uzgadniania wszelkich prac i remontów z wojewódzkim konserwatorem zabytków

3. Dla wszelkich prac ziemnych obowiązek uzyskania opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków celem określenia stanowisk archeologicznych i ewentualnego nadzoru archeologicznego

3. Uchwała nr 6/2007 Rady Miejskiej w Jastrowiu z dnia 30.10.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania miasta Jastrowie

- w §4. w punkcie 1, zatytułowanym „Ochrona konserwatorska obejmuje” wymieniono wszystkie obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków z terenu gminy i miasta Jastrowie oraz strefę ochrony konserwatorskiej obejmującą historyczny układ przestrzenny miasta:

- 1) grodzisko wczesnośredniowieczne – stan. 44, nr rejestru A- 0744, oznaczone na rysunku, znajdujące się w rejestrze zabytków, objęte ochroną zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 2) kościół p.w. NMP Królowej Polski, nr rejestru A-791, oznaczony na rysunku, znajdujący się w rejestrze zabytków, objęty ochroną zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 3) zespół kościoła p.w. Michała Archanioła, nr rejestru 210/Wlkp/A, w skład którego wchodzi: kościół, plebania i salka parafialna;
- 4) ratusz, tzw. „kamienny dom”, ul. Wojska Polskiego 11, mur. k. XVI w., przebudowany XVIII-XIX w., nr rejestru A - 0012/59, dobrze zachowany, oznaczony na rysunku, objęty ochroną zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 5) cmentarz żydowski, nieczynny, ul. Kilińszczaków, XVIII w., nr rejestru A- 0536, zachowane nagrobki, zdewastowany, oznaczony na rysunku, objęty ochroną zgodnie z przepisami

o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, oznaczony na rysunku – 3ZCz2;

- 6) cmentarz ewangelicko-augsburski, nieczynny, ul. Kolejowa, 2 poł. XIX w., nr rejestru A – 0616, zachowany układ przestrzenny, oznaczony na rysunku, objęty ochroną zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, oznaczony na rysunku – 3ZCz3;
- 7) cmentarz katolicki, przykościelny, nieczynny, ul. Kieniewiczza, poł. XIX w., nr rejestru A – 0700, otoczenie kościoła, zachowany nagrobek, starodrzew, oznaczony na rysunku, objęty ochroną zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 8) dom nr 71, ul. 1 Maja, szach., poł. XVIII w., nr rejestru A – 0011/58, oznaczony na rysunku, objęty ochroną zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 9) tereny oznaczone na rysunku stanowisk archeologicznych, dla których ustala się obowiązek zgłaszania prac ziemnych, związanych z zagospodarowaniem terenu, do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w celu ustalenia prac archeologicznych;
- 10) strefę ochrony konserwatorskiej obejmującą historyczny układ przestrzenny miasta;

- w podpunkcie 11 wymieniono obiekty z terenu gminy i miasta Jastrowie ujęte w ewidencji zabytków

- 11) oznaczone na rysunku obiekty ujęte w ewidencji zabytków, które zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowią obiekty objęte ochroną na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (...)

- w kolejnych punktach ujęto kwestie dotyczące sposobu ochrony dziedzictwa kulturowego.

2. Dla zabudowy objętej ochroną konserwatorską, na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, do której należą obiekty wpisane do ewidencji zabytków (§4 ust. 1 pkt 11a ÷ bb), oznaczone na rysunku, ustala się:

- 1) zakaz nadbudowy i zmiany formy architektonicznej dachów;
- 2) zakaz zmiany formy architektonicznej elewacji budynków, w tym otworów okiennych i drzwiowych, podziałów okien i drzwi, charakterystycznych podziałów i zdobień elewacji;
- 3) w przypadku remontu lub przebudowy budynków (elewacja, pokrycie dachu, stolarka okienna i drzwiowa) należy zastosować tradycyjne techniki budowlane;
- 4) przy prowadzeniu wszelkich robót budowlanych (budowa, przebudowa, montaż, remont, rozbiórka) a także instalowanie tablic i reklam, zgodnie z przepisami, obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków;

3. Dla zabudowy objętej ochroną konserwatorską, na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, znajdujących się w stre-

fach ochrony konserwatorskiej (A i B), oznaczonych na rysunku, ustala się:

- 1) zachowanie istniejącej zabudowy oraz istniejącego układu przestrzennego ulic i placów;
 - 2) gabaryty, formę architektoniczną oraz usytuowanie nowych budynków, nawiązujące do cech architektury lokalnej oraz do sąsiednich obiektów objętych ochroną konserwatorską;
 - 3) wykończenie zewnętrzne budynków istniejących i nowych (elewacja, pokrycie dachu, stolarka okienna i drzwiowa) z zastosowaniem tradycyjnych technik budowlanych;
 - 4) przy prowadzeniu wszelkich robót budowlanych (budowa, przebudowa, montaż, remont, rozbiórka) a także instalowanie tablic i reklam, zgodnie z przepisami, obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
4. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek, zgodnie z przepisami, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków wszelkich prac ziemnych związanych z zagospodarowaniem lub zabudowaniem terenu celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu prac archeologicznych na następujących obszarach:

- 1) na terenie strefy ochrony konserwatorskiej, oznaczonej na rysunku planu;
- 2) zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych.

4.4. Uwarunkowania wynikające z "Planu Odnowy Miejscowości Sypniewo"

Plan odnowy miejscowości Sypniewo na lata 2009 – 2016 został zatwierdzony Uchwałą Nr 166/2009 z dnia 3 marca 2009 r. Rady Miejskiej w Jastrowiu. Jest to dokument niezbędny w przypadku ubiegania się o środki strukturalne w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, działanie odnowa i rozwój wsi. W Planie zamieszczono charakterystykę wsi, inwentaryzację istniejących zasobów w celu ujęcia rzeczywistego stanu, ocenę mocnych i słabych stron – szans i zagrożeń, wizję rozwoju miejscowości i planowane kierunki tego rozwoju wraz z harmonogramem realizacji i planem finansowym dla wszystkich przewidzianych projektów i zadań.

- w rozdziale 2.3. Środowisko kulturowe, zabytki" ujęto kwestie dotyczące zasobów dziedzictwa kulturowego wsi. Zaznaczono, że na terenie miejscowości znajduje się 66 obiektów ujętych w ewidencji zabytków, w tym 4 obiekty wpisane do rejestru zabytków a na szczególną uwagę zasługuje kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP. Zamieszczono także opis kościoła i jego wyposażenia. Założono, że w latach 2008 – 2009 zostanie wykonany remont tego kościoła.

4.5. Uwarunkowania wynikające ze "Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego Gminy i Miasta Jastrowie"

„Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego Gminy i Miasta Jastrowie

Dokument określa cele strategiczne gminy, jej wizję, do którego należy dążyć w perspektywie najbliższych lat. Strategia ujmuje główne kierunki działania samorządu wskazując jednocześnie priorytety tej działalności w najbliższych latach na rzecz zaspakajania potrzeb mieszkańców. Wizja rozwoju Gminy i Miasta Jastrowie została sformułowana w następujący sposób: „Jastrowie, gmina zasobna i bezpieczna, z wykształconym społeczeństwem i przyjaznym środowiskiem naturalnym o walorach sprzyjających rozwojowi różnych form turystyki. Obszar zrównoważonego rozwoju gospodarczego opartego na małej i średniej przedsiębiorczości”. W Strategii zamieszczono charakterystykę miasta i gminy, ocenę mocnych i słabych stron – szans i zagrożeń, wizję rozwoju i planowane kierunki tego rozwoju.

Na podstawie tak zhierarchizowanych celów określono priorytety w poszczególnych obszarach życia społeczno-gospodarczego.

Cały obszar społeczno – gospodarczy podzielono na pięć obszarów: gospodarkę, przestrzeń, społeczność, ekologię i infrastrukturę. Dla każdego z tych celów wyznaczono trzy cele niezbędne, bez których dany obszar życia społeczno-gospodarczego nie ma możliwości dalszego rozwoju. Wskazano również cele pierwszorzędne oraz drugorzędne, które mają wspomagać rozwój gminy. Na podstawie tak zhierarchizowanych celów określono priorytety w poszczególnych obszarach życia społeczno-gospodarczego.

Jednakże Strategia nie wypracowała sposobu włączenia zabytków w rozwój Gminy w planowanym okresie. Jedynie w obszarze przestrzeń wspomniano o dziedzictwie kulturowym. Kierunkiem działania dla „Planowania przestrzennego w nawiązaniu do kierunków rozwoju gmin sąsiednich i strategii rozwoju regionu” jest „Opracowanie szczegółowych planów zagospodarowania przestrzennego dla walorów krajobrazowych i zespołów ruralistycznych”.

Podsumowując, „Strategia” nie formułuje wniosków dotyczących wykorzystania zabytków jako jednego z ważnych elementów podnoszących atrakcyjność gminy, sprzyjających rozwojowi turystyki na jej terenie.

4.6. Uwarunkowania wynikające z Programu Ochrony Środowiska dla Gminy i Miasta Jastrowie na lata 2004 – 2011

Program Ochrony Środowiska dla Gminy i Miasta Jastrowie na lata 2004 – 2011 został wprowadzony Uchwałą Nr 104/2004 Rady Miejskiej w Jastrowiu z dnia 28 czerwca 2004 r. Jest to kompleksowy dokument określający ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody poprzez ochronę przyrody i krajobrazu, lasów, gleb i zasobów kopalin. Szczegółowo opisuje jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne. Ponadto stawia Gminie cele i zadania o charakterze systemowym oraz wymienia przedsięwzięcia przedstawione przez Gminę do realizacji w latach 2004 – 2011 i

ich aspekty finansowe.

Programu Ochrony Środowiska dla Gminy i Miasta Jastrowie w rozdziale

4.1.1. Turystyka i rekreacja zapisano między innymi: „Obszar miasta i gminy jest atrakcyjny ze względu na:

- zróżnicowany krajobraz z lasami, rzekami i jeziorami,
- zabytkowe obiekty, szachulcowe domy, kościoły, mosty, bunkry i umocnienia Wału Pomorskiego oraz dawną bazę rakietową Armii Radzieckiej”.

Są to jedyne informacje o dziedzictwie kulturowym w tym dokumencie.

Zasadniczo jednak dokument ten nie formułuje wniosków dotyczących wykorzystania zabytków jako jednego z ważnych elementów podnoszących atrakcyjność miasta i gminy oraz sprzyjających rozwojowi turystyki na jego terenie

4.7. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

Obszar gminy Jastrowie posiada w swoich granicach terytorialnych obszar chronionego krajobrazu. Ponadto na terenie gminy ustanowione są rezerwaty przyrody, użytki ekologiczne i pomniki przyrody.

Rezerwaty przyrody - Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (art. 13 ust. 1) podaje definicję: „Rezerwat przyrody jest obszarem obejmującym zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, w tym siedliska przyrodnicze, a także określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej, mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych bądź krajobrazowych”

- „Diabli Skok” – rezerwat leśny zajmujący powierzchnię 11,71 ha. Utworzony został w 1961 r. w celu ochrony fragmentu lasu mieszanego z drzewami pomnikowymi, Nadzór nad rezerwatem sprawuje Nadleśnictwo w Jastrowiu. Rezerwat obejmuje malowniczą rynnę polodowcową nad brzegiem jeziora Krępsko Małe. Głębokość rynny dochodzi miejscami do 20 m, ze stromych zboczy wytryskują liczne źródła tworzące specyficzny biotop dla roślinnych zbiorowisk źródłiskowych, głównie mchów i wątrobowców. Na florę rezerwatu składa się 285 gatunków. Zbocza jaru porastają liściaste lasy mieszane bukowo-dębowe, szczyt porasta bór mieszany, występują też zbiorowiska łęgu olszowego, lasu jesionowego, lasu mieszanego z panującym bukiem, ols porzeczkowy, łęg jesionowo-olszowy, źródłiskowy z rzeżuchą gorzką i śledzianicą skrętolistną. 7 km na wschód od Trzebieszek znajduje się 600 letni dąb „Hubert” posiadający status pomnika przyrody.

- „Kozie Brody” – rezerwat utworzony został w 1965 roku, stanowi własność Nadleśnictwa Jastrowie. Położony jest w dolinie rzeki Młynówki w kierunku do Szczecinka,. Rezerwat unikalnej przyrody obejmuje torfowisko niskie z brzozą niską, storczykiem, kruszczykiem błotnym i lesterną jajowatą.

- „Wielkopolska Dolina Rurzyca”, obejmuje obszar

rzeki Rurzyca wraz z jeziorami, nadrzeczными baganami i torfowiskami oraz otaczającym drzewostanem, położony w północno-wschodniej części gminy Jastrowie i gminie Szydłowo, w powiatach złotowskim i pilskim. Utworzony dnia 7 listopada 2008 r.

Użytki ekologiczne – art. 30 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody podaje definicję użytków ekologicznych: „Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów (...), jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym miejsca ich sezonowego przebywania lub rozrodu.

- W granicach gminy Jastrowie występuje jeden użytek ekologiczny – łąki śródleśne na terenie Nadleśnictwa Jastrowie o łącznej powierzchni 176,66 ha, objęte ochroną w 1999 r. Wyłączenie z trwałego wykorzystania gospodarczego obszaru użytków ekologicznych pozwoli zachować panujące dotychczas stosunki wodne oraz umożliwi rozwój istniejącego zespołu roślinno-glebowego.

Obszar chronionego krajobrazu

Według definicji zawartej w ustawie o ochronie przyrody (art. 26) obszar chronionego krajobrazu jest terenem chronionym ze względu na: wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem, lub istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne.

Na terenie gminy Jastrowie występuje obszar chronionego krajobrazu - Pojezierze Wałęckie i Dolina Gwdy który obejmuje kompleksy leśne w zachodniej, środkowej, południowej oraz wschodniej części gminy. Obszar ten obejmuje aż około 60 % powierzchni gminy i miasta Jastrowie. Są to obszary sandrowe z głęboko wciętymi dolinami rzecznyymi i malowniczymi rynnami jeziornymi. Wielkie bogactwo walorów krajobrazowych stanowią urozmaicona rzeźba terenu z rozległymi kompleksami leśnymi, malownicze głęboko wcięte doliny licznych rzek, moreny czołowe i doliny rynnowe z licznymi jeziorami, miejsca łęgowe i ostoje rzadkich i ginących zwierząt, m.in. trzcza nurogęsi, orla bielika, orlika krzykliwego, żubra i bobra, oraz miejsca zlotów i przelotów żurawi, gęsi i kaczek.

Obszar ten utworzony został na podstawie Uchwały Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 roku (Dziennik Urzędowy Województwa Pilskiego Nr 11/89, poz. 95). Aktualnie status omawianego obszaru reguluje rozporządzenie Nr 5/98 Wojewody Pilskiego z dnia 15 maja 1998 roku w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie pilskim (Dziennik Urzędowy Województwa Pilskiego Nr 13, poz. 83 z dnia 16 czerwca 1998 roku) oraz Obwieszczenie Wojewody Wielkopolskiego z

dnia 24 marca 1999 roku w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego obowiązujących na terenie województwa wielkopolskiego (Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego Nr 14, poz. 246 z dnia 31 marca 1999 roku).

Pomniki przyrody - jedna z najstarszych form ochrony wartości przyrodniczych. Według definicji zawartej w ustawie o ochronie przyrody: "pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów, a w szczególności sędziwych i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych i obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe, jaskinie"

Status pomnika przyrody może nadać wojewoda (rozporządzenie) lub rada gminy (uchwała).

Na terenie gminy Jastrowie występują następujące pomniki przyrody:

- Dąb szypułkowy „Hubert”, obwód 630 cm, wys. 15 m, szerokość korony 25 m, wiek około 600 lat, drzewo obumierające. Położenie: Nadleśnictwo Jastrowie w rezerwacie przyrody „Diabli Skok”, Leśnictwo Hajda, oddział 218 f,
- Dąb szypułkowy, obwód 470 cm, wysokość 12 m, wiek ok. 600 lat. Położenie: Nadleśnictwo Jastrowie, leśnictwo Sypniewo oddział 20 b,
- Dąb szypułkowy, obwód 580 cm, wysokość 23 m, szerokość korony 22 m. Położenie: Nadleśnictwo Płytnica, leśnictwo Smolary oddział 11 f,
- Sosna pospolita, obwód 235 cm, wysokość 21 m., szerokość korony 11 m. Położenie: Nadleśnictwo Jastrowie, leśnictwo Budy, oddział 169 1,
- Buk zwyczajny, obwód 310 cm, wysokość 28 m, szerokość korony 24 m. Położenie: Nadleśnictwo Jastrowie, Obręb Jastrowie, Leśnictwo Hajda, oddział 218 f,
- Bluszcz pospolity, okaz kwitnący, wysokość 15 m., pnie się po buku. Położenie: Nadleśnictwo Płytnica, Obręb Płytnica, oddział 80 h,
- Buk zwyczajny, obwód 385 cm, wysokość 22 m, szerokość korony 18 m. Położenie – Nadleśnictwo Jastrowie, Leśnictwo Hajda, oddział 217 b,
- Dąb szypułkowy, obwód 485 cm, wysokość 15 m, rozpiętość korony 8 m, położony na działce geodezyjnej nr 209 (mienie komunalne),
- Dąb bezszypułkowy, obwód 415 cm, wysokość 15 m, rozpiętość korony 8 m, położony na działce geodezyjnej nr 151 (mienie komunalne),
- Lipa drobnolistna, obwód 410 cm, wys. 20 m, rozpiętość korony 8 m, położona na działce

geodezyjnej nr 152 (Powiatowy Zarząd Dróg)
- Lipa drobnolistna, obwód 340 cm, wys. 20 m, wiek szacunkowy 227 lat, położona na dziedzińcu Publicznego Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Jastrowiu.

4.8. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych

- respektowanie wyznaczonych stref ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych
- wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych tj. układu urbanistycznego miasta Jastrowie, układów ruralistycznych, założeń pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków:

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.”

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

6.1. Gminna ewidencji zabytków.

6.1.1. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków nieruchomości

- sporządzenie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości objętych wojewódzką ewidencją zabytków, a także jeszcze nierozpoznanych w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w oparciu o program komputerowy przekazany przez WWKZ etapowo:
 - 2010 r. – Jastrowie
 - 2011 r. - Jastrowie
 - 2012 r. – Sypniewo, Sypniewko i Nadarzyce
 - 2013 r. – Samborsko, Brzeźnica, Brzeźnica Kolumbia, Budy, Trzebieszki, Piaskinia, Smolary, leśnictwa i pozostałe
 - określenie stosunków własnościowych i ustalenie szczegółowej lokalizacji z podaniem nr działek geodezyjnych obiektów objętych ewidencją
 - systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną
 - rozpoznanie i wprowadzanie do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów
- 6.1.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych.
- wykonanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart zespołu stanowisk archeologicznych zgodnie z przekazaniem przez WWKZ pismem do końca 2010 r.
 - sporządzenie elektronicznej systematycznie aktualizowanej bazy informacji o stanowiskach archeologicznych wytypowanych do wpisania do rejestru zabytków na podstawie informacji uzyskiwanych od WWKZ
 - uzupełnianie i weryfikowanie istniejącej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, oraz uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP, na podstawie informacji uzyskiwanych od WWKZ
 - sporządzenie mapy dziedzictwa kulturowego miasta i gminy Jastrowie z naniesioną lokalizacją obiektów i obszarów chronionych oraz stref ochrony stanowisk archeologicznych, systematycznie uaktualnianą, na podstawie informacji uzyskiwanych od WWKZ
- 6.1.3. Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury (kapliczki, krzyże przydrożne)
- sporządzenie gminnej ewidencji zabytków małej architektury w formie zbioru kart adresowych zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków – 2010 – 2013 r. podczas realizacji harmonogramu prac przy sporządzaniu ewidencji dla poszczególnych miejscowości zgodnie z pkt 6.1.1.
 - określenie stosunków własnościowych i ustalenie szczegółowej lokalizacji z podaniem nr działek geodezyjnych
 - przygotowanie wniosków o wpisanie najciekawszych obiektów do rejestru zabytków
 - nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w celu utworzenia szlaku kapliczek i krzyży przydrożnych
- 6.1.4. Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomości
- rozpowszechnienie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy
 - udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz niniejszego „Programu opieki nad zabytkami gminy Jastrowie na lata 2010 – 2013” na stronie internetowej Urzędu Gminy i Miasta Jastrowie
 - zlecenie wykonania pozostałych tablic informacyjnych dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków (część tablic została wykonana we współpracy ze Stowarzyszeniem Gmin Pojezierza Wałeckiego)
 - współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów
 - utworzenie na terenie miasta ścieżki dydaktycznej przedstawiającej jego historię, krajobraz i zabytki kształtujące jego przestrzeń i będące świadectwem jego przeszłości i oznakowanie ich tablicami informacyjnymi wykonanymi dla najciekawszych obiektów.
 - uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych gminy
- 6.1.5. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
- włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę
 - wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z krajobrazem kulturowym gminy i regionu
 - informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego gminy, powiatu i województwa
 - zorganizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, rowerowych po najciekawszych i najważniejszych miejscach w gminie i powiecie oraz przedstawienie im obiektów zabytkowych
- 6.1.6. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- współdziałanie z Urzędem Ochrony Zabytków w sprawie informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na ich remonty
 - nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków przy czynnym udziale Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków polegającym na sprawowaniu dyżurów w Starostwie Powiatowym

wym w Złotowie poprzez:

- rozpowszechnianie wśród nich informacji na temat zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej
- zbieranie od nich informacji na temat przeprowadzonych remontów i odnotowanie tych faktów w kartach adresowych obiektów
- aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych
- określenie zasad i możliwości udzielania pomocy finansowej właścicielom remontującym obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków i figurujące w gminnej ewidencji zabytków) w ramach środków zabezpieczonych w budżecie gminy na dany rok (dotacje, ulgi podatkowe)

6.1.7. Poprawa stanu zachowania zabytkowych cmentarzy (wpisanych do rejestru zabytków i figurujących w wojewódzkiej ewidencji zabytków)

Podjęcie próby rozwiązania problemu nieczynnych cmentarzy na terenie gminy Jastrowie. Ustalenie w planach zagospodarowania przestrzennego docelowych funkcji cmentarzy poprzez wyszczególnienie, które (najlepiej zachowane z licznymi nagrobkami) pozostaną cmentarzami i objęte zostaną programem rewitalizacji na miarę możliwości finansowych gminy, a które stanowić będą tereny zieleni urządzonej bądź pozostałości po cmentarzach z zachowaniem starodrzewia i ewentualnym zgrupowaniem pozostałości nagrobków w jednym miejscu cmentarza w formie miejsca pamięci lub lapidarium. Co do cennych zachowanych nagrobków i pozostałych elementów cmentarzy przeprowadzić inwentaryzację fotograficzną i opisową we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

Prace bieżące przy zabytkowych cmentarzach w latach 2010 – 2013 po uzgodnieniu z konserwatorem zabytków oraz właścicielami obiektów polegające na odkrzaczaniu, usuwaniu śmieci, wycinaniu samosiejek i porządkowaniu nagrobków. W ramach możliwości finansowych gminy i poszczególnych sołectw tworzenie ogrodzeń dla najlepiej zachowanych przestrzennie cmentarzy z dużą ilością zabytkowych nagrobków.

W pierwszej kolejności zaplanowanie prac porządkowych dla nekropolii wpisanych do rejestru zabytków: cmentarz ewangelicki przy ul. Cmentarnej w Jastrowiu, cmentarz żydowski przy ul. Kilińszczaków w Jastrowiu, cmentarz ewangelicki w Samborsku oraz stara część cmentarza katolickiego w Sypniewie. Ponadto ze względu na daleko posunięte zaniedbania będą wykonywane prace porządkowe na cmentarzach w Budach, Brzeźnicy oraz Samborsku. Przy pozostałych cmentarzach, na których występuje jedynie starodrzew a należą do nich cmentarze ewangelickie w miejscowości Busino oraz 2 w Nadarzacach przeprowadzone zostaną prace sanitarne – pielęgnacyjne z naciskiem na zachowanie historycznego drzewostanu. Zaś na cmentarzach w Piaskini, Smolarach, Sypniewku i Sypniewie wy-

stępują oprócz starodrzewia pojedyncze nagrobki i mogiły, które należy zabezpieczyć przed dalszą degradacją.

6.2. Sporządzenie wykazu zespołów i obiektów nieruchomości, stanowisk archeologicznych typowanych do wpisu do rejestru zabytków z terenu gminy w celu uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy

- współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w sprawie wpisania do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego obiektów nieujętych jeszcze w rejestrze, a reprezentujących duże walory historyczne i stanowiących ważne miejsce w krajobrazie kulturowym gminy, do których należą m.in.
- kościół filialny p.w. Chrystusa Króla w Brzeźnicy
- Sąd, ob. placówka opiekuńcza – wychowawcza przy ul. Wojska Polskiego 18 w Jastrowiu
- Zespół stacji kolejowej w Jastrowiu
- Kościół filialny p.w. Przemienienia Pańskiego w Samborsku
- współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w sprawie wpisania do rejestru zabytków archeologicznych województwa wielkopolskiego stanowisk archeologicznych wytypowanych przez WWKZ reprezentujących duże walory naukowe i stanowiących ważne miejsce w krajobrazie kulturowym gminy.

6.3. Wyznaczanie stref ochrony stanowisk archeologicznych w dokumentach planistycznych wraz z zapisem zapewniającym prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego

Wyznaczanie stref ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych respektowanych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych gminy oraz wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych: „Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.”

6.4. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami zawartych w punkcie 5.

6.4.1. Obiekty zabytkowe stanowiące własność gminy Jastrowie

Gmina Jastrowie jest właścicielem 3 cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków: ewangelickiego w Jastrowiu usytuowanego przy ul. Cmentarnej, ewangelickiego w Samborsku oraz katolickiego w Sypniewie. Ponadto w jej władaniu jest najstarszy obiekt w gminie tzw. „Kamienny Dom” obecnie siedziba Biblioteki. W roku 2009 wymienione zostało na biblioteczne pokrycie dachowe oraz zaplanowano

prace remontowe wewnątrz polegające na osuszeniu ścian przyziemia oraz wymianie zniszczonych stolarzek drzwiowych zgodnie z historycznymi wzorami i materiałami. Ponadto do rejestru zabytków wpisany jest układ urbanistyczny Jastrowia. Do końca 2010 r. zostanie opracowany plan, w którym szczegółowo określą się priorytety działań przy zabytkowych cmentarzach i możliwości ich realizacji.

6.4.2. Obiekty niebędące własnością gminy Jastrowie

Pozostałe obiekty wpisane do rejestru zabytków z terenu gminy Jastrowie to:

1. Kościół rzymsko – katolicki filialny p.w. św. Jana Chrzciciela wraz z terenem cmentarza przykościelnego w Budach stanowiący własność parafii rzymsko – katolickiej p.w. św. Jakuba w Szwejci – diecezja Koszalińsko – Kołobrzaska

2. Kościół rzymsko – katolicki filialny p.w. śś. Piotra i Pawła wraz z cmentarzem przykościelnym w Brzeźnicy stanowiący własność parafii rzymsko – katolickiej p.w. św. Narodzenia NMP w Sypniewie – diecezja Koszalińsko – Kołobrzaska

3. Kościół ewangelicki obecnie rzymsko – katolicki parafialny p.w. NMP Królowej Polski stanowiący własność parafii rzymsko – katolickiej pod tym samym wezwaniem w Jastrowiu – diecezja Koszalińsko – Kołobrzaska

4. Zespół kościoła par. p.w. św. Michała Archanioła wraz z otoczeniem i ogrodzeniem od strony ulicy Kościelnej i Kieniewicza z dwoma bramami w skład którego wchodzi:

- Kościół; 1913 r.
- Plebania, ul. Kieniewicza 44; 1870 r.
- Katolicki dom spotkań, ob. salka parafialna, ul. Kieniewicza 45, pocz. XX w.
- Cmentarz przykościelny; 1903 r.

stanowiący własność parafii rzymsko – katolickiej p.w. pod tym samym wezwaniem w Jastrowiu – diecezja Koszalińsko – Kołobrzaska

5. Dom, ul. Konopnickiej 71 w Jastrowiu stanowiący własność prywatną

6. Cmentarz żydowski, ul. Kilińszczaków, ob. nieczynny; XVIII stanowiący własność Skarbu Państwa

7. Kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP w Sypniewie stanowiący własność parafii rzymsko – katolickiej pod tym samym wezwaniem w Sypniewie – diecezja Koszalińsko – Kołobrzaska

8. Dom, ul. Mickiewicza 58 w Sypniewie stanowiący własność prywatną

9. Park wypoczynkowy w Trzebieszkach stanowiący własność Skarbu Państwa w zarządzie PGL LP – Nadleśnictwo Jastrowie obręb leśny Trzebieszki

Z uwagi na fakt iż w/w obiekty nie są własnością gminy Jastrowie w związku z czym gmina nie ma możliwości bezpośredniego sprawowania opieki nad tymi zabytkami, a co za tym idzie wpływać na sposób ich użytkowania. Natomiast działania pośrednie wynikające z ustawy jak również polityki gminy Ja-

sterowie polegają na:

- prowadzeniu edukacji na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie Gminy w zakresie informacji o zasobie zabytków i krajobrazu kulturowego regionu oraz możliwościach ich ochrony

- promowaniu wśród mieszkańców gminy i przybywających tu gości najcenniejszych zabytków

- wspieraniu przy współudziale Urzędu Ochrony Zabytków poczynań związanych z właściwym utrzymaniem i zagospodarowaniem zabytków i ich otoczenia

- udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, remontowe lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków zgodnie z Uchwałą Nr 157/2005 Rady Miejskiej w Jastrowiu z dnia 15 marca 2005 r. – w ramach tej uchwały przyznano dotacje na prace remontowe w następujących obiektach:

- na remont kościoła par. p.w. Narodzenia NMP w Sypniewie (2006 r., 2007 r., 2008 r.)

- na remont kościoła par. p.w. NMP Królowej Polski w Jastrowiu (2007 r.)

- na remont kościoła fil. p.w. św. Jana Chrzciciela w Budach (2007 r.)

oraz

w roku 2009 na remont dachu kościoła par. p.w. św. Michała Archanioła w Jastrowiu

- określaniu przy sporządzaniu dokumentów planistycznych warunków i sposobów ochrony zabytków wpisanych do rejestru zabytków jak również figurujących w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

- wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej związanej z problematyką zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych na terenie gminy Jastrowie (ewidencja gminna)

7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty mające do czynienia z obiektami zabytkowymi, w tym także na mieszkańców głównie zabytkowej przestrzeni miasta Jastrowie, tak by wywołać ich pożądane zachowanie prowadzące do realizacji zamierzonych celów.

Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy i miasta Jastrowie wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, koordynacji, społeczne oraz instrumenty kontrolne.

- Instrumenty prawne

- a) dokumenty wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wy-

nikające z przepisów ustawowych

b) uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zagadnień ochrony zabytków

c) wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków z terenu miasta i gminy, które powinny być objęte ochroną prawną

- Instrumenty finansowe

a) dotacje

b) subwencje

c) dofinansowania

d) programy uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej

- Instrumenty koordynacji

a) strategie rozwoju gminy

b) plany rozwoju lokalnego

c) programy prac konserwatorskich

d) programy ochrony środowiska

e) studia i analizy, koncepcje

f) plany rewitalizacji

- Instrumenty społeczne

a) edukacja kulturowa

b) informacja

c) współpraca

d) współdziałanie z organizacjami społecznymi

- Instrumenty kontrolne

a) utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Gminy i Miasta Jastrowie Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń niniejszego programu.

1. Ryszard Sikora – Burmistrz Gminy i Miasta w Jastrowiu

2. Jerzy Klimczak – z-ca Burmistrza GiM J-wia

3. Ryszard Sarna – Kierownik Referatu Gospodarki Komunalnej UGiM

4. Piotr Kozłowski – inspektor ds. och. Środowiska UGiM

b) aktualizacja bazy danych ewidencji gminnej

c) monitoring stanu środowiska kulturowego.

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Gminy i Miasta Jastrowie zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Gminy.

Do wykonania powyższego zadania utworzono Zespół Koordynujący monitorujący „Gminny program opieki nad zabytkami Gminy i Miasta Jastrowie na lata 2010 – 2013” poprzez analizę stopnia jego realizacji. Monitorowanie przebiegu realizacji programu będzie ważnym elementem jego wdrażania.

9. Wewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 81, art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami

mi Rada Gminy może udzielić dotacji na ochronę i konserwację zabytków, jednakże wymagane jest ustalenie przez nią procedury postępowania w tej sprawie. Zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków z budżetu Gminy i Miasta Jastrowie określa:

Uchwała Nr 157/2005 Rady Miejskiej w Jastrowiu z dnia 15 marca 2005 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

10. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek dbania o stan zabytków ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli i posiadaczy zabytków.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami.

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego /www.mkidn.gov.pl/ w ramach programu operacyjnego „Dziedzictwo Kulturowe” realizowane przez 6 priorytetów:

1. Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych

2. Rozwój instytucji muzealnych

3. Ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju

4. Ochrona zabytków archeologicznych

5. Tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego

6. Ochrona zabytkowych cmentarzy

- Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków /wosoz.bip-i.pl/public/– dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków

- Samorząd Województwa Wielkopolskiego /www.bip.umww.pl/ – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych zarówno jednostkom sektora finansów publicznych jak również pozostałym jednostkom.

- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i i Administracji Departament Wyznań religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Wydział Funduszu Kościelnego. /www.mswia.gov.pl/ – dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwacje zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam

obiekt. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz. Podmiotami uprawnionymi do otrzymywania środków Funduszu Kościelnego są:

1. osoby prawne Kościoła Katolickiego;
2. osoby prawne innych kościołów i związków wyznaniowych działających na podstawie ustaw o stosunku Państwa do kościołów oraz związków wyznaniowych;
3. osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru kościołów i związków wyznaniowych, o którym mowa w art. 30 ustawy

z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz.U. z 2005 Nr 231, poz. 1965, z późn. zm.)

- Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Uwaga:

W/w źródła finansowania są wskazówką dla użytkowników obiektów zabytkowych i przedstawicieli władz samorządowych, w jakich instytucjach można pozyskiwać środki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.

